

## Pol nyεgãan seβεδιελãno man hã Korẽntitaamba-i Nelmuoyamma

Pol cie belle diei baa boluongu Korẽnti-i-na. Korẽntitaamba nuo Yesu maama-i u yaa wulaa-i igẽna. Huongu fanngu-na, gbeina saa waa dei Korẽnti-i-na, baa binwosinni-i ka hel baa sitãni-maacemma-i ma sinni-na hiere. A ce dumaano-na Diilon-dũn-hũmelle wuosaangu waa kpelle Diilon-dũn-baamba wulaa.

Huongu nanngu juo hi, Pol wuo nu wuo ba sa tiraa ba nunu ba-naa. Bafamba fere-i baa bi nyεgãan seβε hã Pol a yuu-yo baa nelma boi. Pol wuo nyεgẽn seβε daayo-i duo dii nelma ba tũnni-na; wuo ba yan berru-i aa ba bel ba-naa fafamma ku yaa faa Diilon-dũn-baamba hõlma-na (sap. 1–4). Aa cira ba hiel ba nannga binwosinni-na, aa wein da ma suur ba hõlma-na, ba fielnu-mei ba fere; ba baa ka nelgbãngbãlãn wulaa wuo u ka fielnu-mei hãba (sap. 5–6). U nunngu hii aansorren-maama-i (sap. 7), baa cuffen-kũoma wuoman-kũngu-i (sap. 8–10), baa Itieno niwuonin-kũngu-i (sap. 11). \*Diilon-Yallen hãn nuamba-i fõngõbaa-ba man, u nunngu hii ba kũngu-i (sap. 12–14). U nunngu bi hii kuomba siremma-kũngu-i (sap. 15).

Aa suo duo pã-ba jaaluperienngu-i, u diyaa sireina bei wuo ba nan gbeina ba hã \*Yerusalemu Diilon-dũn-baamba-i (sap. 16).

Seβε daayo-na, Pol yuu nyõlma baa nelnyulmun-kũngu-i: Wuo Diilon-dũn-wuon duo tuo ce

bīnkūngu bīnkūngu, u saaya u ce-ku baa nelnyulmu (sap. 13).

### *Jaalungu*

<sup>1</sup> Muo Pol, Diilonjo biε-mi ce-mi Yesu-Kirsa \*pɔpuərbilonj muo ŋaa uŋ'a ma ce duma. Muo baa i natobiŋo-i Sositeni-i <sup>2</sup> miemēi nyegāaŋ sebe daayo-i diε hā Diilonj-dūŋ-baaŋ namaa namaŋ dii Korēnti-i-na. I nyegāaŋ-yo diε hā Diilonj uŋ buo namaa namaŋ na deŋ a ce-na fuo baaŋ namaa Yesu-Kirsa horre-na. I bi nyegāaŋ-yo diε hā bamaŋ biεŋ Itieŋo yerre-i terni-na hierē. Bafamba Yuntieŋo miε bi Yuntieŋo.

<sup>3</sup> I To-i Diilonjo-i baa Itieŋo-i Yesu-Kirsa-i ba kāyā-nei aa fē na hōmmu-i.

### *Pol pā Diilonjo-i jaalungu*

<sup>4</sup> Diilonjo niε na horre-i baa Yesu-Kirsa-i aa ce baa-na. Terieŋgu faŋgu-na, mi jaal-o yinni maŋ joŋ mafamma-na. <sup>5</sup> Coima saa fa, naŋ hūyāa \*Kirsa maama-i Diilonjo ciε-na bīnkūntaaŋ namaa wεima-na hierē: Na nu nelma-i ma numma-i aa tiraa ta na suo yiεŋgu. <sup>6</sup> Kumaŋ ciε ma ce dumaŋo-na, Kirsa nelma daa muntienafafammu na hōlma-na ku'i ciε. <sup>7</sup> A ce namaa namaŋ niεyaŋ Itieŋo-i Yesu-Kirsa jommaŋ-yiŋgu himma-i, Diilonj uŋ hāŋ nuomba-i fōŋgōbaa-ba maŋ, u diei saa naa-nei. <sup>8</sup> Diilo fuo fere yaa ka kāyā-nei na nyaar u nelma-na a ji hi yiŋgu faŋgu-i; ku yaa cālmuo siε ji da haa-nei. <sup>9</sup> U yaa biε-na wuo na ce horre baa u Biεŋo-i Yesu-Kirsa-i; u sa waŋ wεima aa ji bir baa huon-āndaŋgu.

*Korēnti Diilonj-dūŋ-baamba sa nunu ba-naa*

10 Tobin namaa, jande mi cārā-ņei, niēņ Itieņo-i Yesu-Kirsa-i aa na bel na-naa. Baa na bir na honni-i na-naa nuō. Bilaaņ na-naa fafamma na ce noduōņgu aa na waa baa āņjōgōduōma. 11 Tobin namaa, kumaņ ciē mi ta mi waņ mafamma-i Kiloē dumellen-baamba tūōnu-miē wuō na sa nunu na-naa. 12 Wuō na hōlma-na, banamba ciēra wuō ba cuu mēi huōņ-nu, banāņ ba'a bafamba cuu Apolōsi huōņ-nu, banāņ ba'a bafamba dii Pier\* huōņ-nu, banāņ ba'a bafamba dii \*Kirsa huōņ-nu. 13 Namaa wulaa, Kirsa calaanu wēi? Ba gbuu muōmēi \*daaņgu-na ko-mi na maama-na wēi? Na daa \*batēmu-i mēi yerre yaa nuō-i wēi? 14 Da ma hel Kiripusi-i-na baa Gawusi-i-na, mi jaal Diiloņo-i miņ'a mi saa \*batiseņ moloņo na hōlma-na. 15 Ku yaa molo siē gbāa cira na baatiseņ mēi yerreņ. 16 Ninsoņo! Muōmēi baatiseņ Sitefanasi dumellen-baamba-i, mafamma naa karaanu-miē. Da ma hel bafamba-na, mi saa hūu-ma miē mi baatiseņ moloņo na hōlma-na. 17 Kirsa saa puōr-mi wuō mi ji batiseņ nuōmba, ņga u puōraa-mi wuō mi wuōra waņ \*Neldōdōlma yaa-i aa mi baa ce-ma baa nelbilieņ-cēcēmunģu ku yaa Kirsa kuliņģu ka waa baa yuņģu daaņģu-na.

18 Na saa da, da ba ta ba waņ Kirsa kuliņģu maama-i daaņģu-na, bamaņ piēra, ba da-ku miminsinni. ņga miē maņ biyaa koņkor-hūmelle-i, i suyaa wuō Diiloņo hii. 19 Na saa da, ma nyegāaņ Diiloņ-nelma-na wuō:

«Mi ka biēna nelnurdamba nelnulle-i  
aa biēna cēcēmuntaamba cēcēmunģu-i.»†

\* 1:12 Pier yerre nande yaa Sefasi. Niēņ Nsāa 1.42. † 1:19 Isayi (Ésaie) 29.14

<sup>20</sup> Terienġu fanġu-na, nelnurāamba gbāa da hama-i waŋ? Bamaŋ suyaanġ yiēŋgu-i, ba gbāa da hama-i? Bamaŋ wuɔ ba suɔ ba piye, ba gbāa da hama-i? Ma sī Diilonġo birii nelbiliemba cēcēmunġu-i miminsīnni ke?

<sup>21</sup> Na saa da, Diilonġoŋ cie u cēcēmunġu-i kusuɔŋ-nu, nelbiliemba-i baa ba cēcēmunġu-i hiere ba saa suɔ-yo. Ku'i cie Diilonġo cira wuɔ nelbiliembanġ neŋ kumaŋ wuɔ miminsīnni, u ka ce ku yaa-i kor bamaŋ hūyāa u maama-i. <sup>22</sup> \*Yuifubaa-ba taara ba da gberε-wεima-i baa ba yufelle aa suɔ hūu-ma, Girėkibaa ba'a bafamba taara cēcēmunġu. <sup>23</sup> Nga miε fuɔ, baŋ gbuu Kirsa maŋ daanġu-na ko-yo, miε waŋ fuɔ maama yaa-i. Yuifubaa da ba nu-ma, ku gbuu jaŋ-ba wuɔ i tuora Diilonġo-i. Girėkibaa ba'a i ce miminsīnni. <sup>24</sup> Nga Diilonġ uŋ biε bamaŋ kor-ba hiere, Yuifubaa o, Girėkibaa o, iŋ waŋ Kirsa maŋ maama-i daayo-i, ba suyaa wuɔ u yaa pigāaŋ Diilonġo himma-i baa u nelnulle-i. <sup>25</sup> Nelbiliembanġ neŋ Diilonġo maacemma maŋ wuɔ miminsīnni, ma bɔyaa bafamba cēcēmunġu-na, aa baŋ neŋ kumaŋ wuɔ nayusīnni Diilonġo wulaa, ku bɔyaa bafamba fōŋgōtesīnni-na.

<sup>26</sup> Tobinġ namaa, niēŋ na hɔlma-na na ne. Diilonġoŋ biε namaa namaŋ, nelbiliemba ne wuɔ nelnurāamba si dii bɔi nei, fōŋgōtaamba si dii bɔi, nelbɔmbɔmbaa-ba bi si dii-nei dumaa. <sup>27</sup> Nga nelbiliembanġ neŋ bamaŋ wuɔ mimiεlmba, Diilonġo hielaa ba yaa-i a ture nelnurāamba yammu-i. Aa baŋ neŋ bamaŋ wuɔ yunġu sī-bei, u hielaa ba yaa-i a dii senserre-i fōŋgōtaambana. <sup>28</sup> Nelbiliembanġ'a ba sa kāŋ bamaŋ, baŋ neŋ bamaŋ wuɔ nelsɔsɔyaamba, Diilonġo hielaa ba

yaa-i duᵅ pigāaņ wuᵅ baņ neņ kumaņ hīema-na wuᵅ bīnkūbuᵅ, fuᵅ wulaa yuņgu si dii-kuᵅ. 29 U ciε mafamma-i molo baa gbāa duᵅ kaal u fεε u yaaņga-na. 30 U yaa ciε na ce Yesu-Kirsa baāņ namaa, aa Yesu-Kirsa yaa ciε u hā-ye u cēcēmunģu-i: Na saa da, Yesu-Kirsa yaa ciε Diilonģo ce-ye nelviīņ miε, aa ce-ye fuᵅ baāņ miε aa tiraa hūu-ye \*Sitāni nammu-na. 31 Terienģu faņģu-na, ņaa maņ nyεgāaņ dumaa Diilonģ-nelma-na wuᵅ: «*Umaņ duᵅ tuᵅ taara u kaal u fεε, u saaya u cira: «Diilo baa Itienģo yaa-i.»*»†

## 2

1 Tobinģ namaa, muᵅ miņ bi kāa na terienģu-na da mi ka waņ Diilonģ-kusūņģu-i baa-na, mi saa ka piiye pigāaņ wuᵅ muᵅmei suyaāņ mi piiye mi yaņ nuᵅmba-i hiere, mi saa bi ka piiye pigāaņ wuᵅ muᵅmei suyaāņ yiēņģu mi yaņ-ba. 2 Mii naa waņ-ma aa yiεra-mei wuᵅ baņ gbuu Yesu-Kirsa maņ \*daaņģu-na ko-yo, mi kā ka waņ fuᵅ maama yaa yonģ baa-na, mi siε haa manamma mei. 3 Miņ taa mi kā na terienģu-na, fōņģūᵅ saa waa-miε aa korma naa ce mi kūᵅma ta ma nyεņ. 4 Miņ kāa, mi saa ka puur-na baa neldᵅᵅlma na da na cu mi huonģ-nu ņaa nuᵅmbaņ puur ba-naa dumaa, ņga \*Diilonģ-Yalle himma yaa ciε na siε mi nelma-i. 5 A ce dumaāņģo-na, naņ hūyāa Yesu maama-i ku saa ce ņaa nelbilienģ-cēcēmunģu'i ciε na hūu-ma, ņga Diilonģ-himma yaa ciε na hūu-ma.

### *Diilonģo nu nelma*

---

† 1:31 Seremi (Jérémie) 9.23

6 Bamaṅ naaṅ kaasinni Diilonḡ-hūmelle-na i hāalā-bēi nelnulle. Nga nelnulle fande-i diiduole sī baa nelbiliemba diele-i, diiduole bi sī baa miwaanḡ daayo yuntaamba diele-i. Bafamba yuntesinni sa cɔ. 7 I pigāaṅ nuamba-i Diilonḡ-nelnulle. Diilonḡ kusūṅgu maṅ fuyaa nelbiliemba-na, i hāalā nuamba-i ku yaa-i. Aa miwaanḡ suɔ duɔ doṅ, Diilonḡ naa yiēra-mēi duɔ pigāaṅ-ye u kusūṅgu-i i diē ji tiē ce i bāaṅgu-i baa-yo. 8 Diilonḡ kusūṅ daaku-i miwaanḡ yuntaamba sa suɔ-ku. Kuɔ ba taa ba suɔ-ku, baa naa saa gbu yuntaamba Yuntienḡ-i \*daaṅgu-na ko-yo. 9 Nga ma ciē ṅaa maṅ nyegāaṅ dumaa Diilonḡ-nelma-na wuɔ:

*«Molonḡ yufellen'a di saa haa kumaṅ nuɔ-i dede,  
kumaṅ maama-i saa suur nelieṅ tūṅ-nu dede,\*  
kumaṅ molo saa jɔguɔṅ ku maama dede,  
Diilonḡ tigiinḡ ku yaa-i a hā u maamaṅ dɔlnuṅ  
bamaṅ.»*

10 Binḡkūṅgu fanḡu-i, Diilonḡ ciē u \*Yalle pigāaṅ miēmēi baa-ku. \*Diilonḡ-Yalle suɔ nelma-i hiere; halle di suɔ Diilonḡ huɔya-maama-i. 11 Hai molonḡ-i gbāa suɔ u nanolḡo kusūṅ-maama-i ji cor kutienḡ fuɔ fēre-i? Ku yaa ṅaa Diilonḡ kūṅgu-i: Da ma hel u Yalle-na, molo siē gbāa suɔ u kusūṅgu-i. 12 A ne da miē inḡ daa Yalle maṅ, nelbilienḡ diele sī, Diilonḡ diele. U hāa-ye baa-de i diē suɔ uṅ ciē ānfafamma maṅ yiē hiere. 13 Anfafaṅ daama-i, diē i waṅ ma maama-i, i sa waṅ-ma baa miē cēcēmūṅgu, i waṅ-ma baa nelma maṅ Diilonḡ-Yallenḡ hāalāyā-yiē baa-ma. A ce dumaanḡo-na, i waṅ Diilonḡ-Yalle maama-i baa Diilonḡ-Yallenḡ yenḡ bamaṅ

\* 2:9 Isayi (Ésaïe) 64.3

nuo-i. <sup>14</sup> Nelbilonj nuoņo-i ņ yundaņgu-i, ņ sie gbāa hūu Diilonj-Yalle maama-i. Diilonj-Yallen'a di si dii ņ huoņga-na, ma maaraa-ni ņ suo ma yaanġa-i. Da ņ nu-ma, ņ da-ma miminsinni. <sup>15</sup> Diilonj-Yal da di waa umanj nuo-i, u gbāa suo nelma-i hiere ma yaanġa-i, a ne da fuoņ ceņ mamanj, nelgbāņgbālāan sie gbāa suo ma yaanġa-i. <sup>16</sup> Na saa da, ma nyegāan Diilonj-nelma-na wuo:

«Hai suyaan Itieno kusūņgu-i?

Hai gbāa pigāan-yo nelma?»†

Ņga miēņo-i i suo \*Kirsa kusūņgu-i.

### 3

#### *I hieroņo-i Diilonj-maacenciraan mie*

<sup>1</sup> Tobij namaa, coima saa fa, \*Diilonj-Yallen yeņ bamanj nuo-i, baņ piiyeņ baa-ba dumaa, mi saa gbāa piiye baa-na dumaanjo-na. Mi piiye baa-na ņaa nuomba maņ cieņ ba ferēņ kusūņ-maama, aa tiraa piiye baa-na ņaa tontobaa namaa \*Kirsa horre-na. <sup>2</sup> Mi hāa-na nyolma'i dumaanjo-na na mōsūņ. Kuo mii naa hā-na juuru, naa naa saa gbāa wuo-du. Halle ji hi baa fiefie, na sie gbāa wuo biņkūņgu. <sup>3</sup> Kumanj cie mi waņ-ma dumaanjo-na, ku yaa daaku: Naa dii ta na ce na kusūņ-maama-i yogo. Nenemuņgu maņ dii na hōlma-na, baa berru maņ bi dii, ni yaa pigāan wuo na ce na kusūņ-maama, na saa nanna nelbiliemba ciluo-i yogo. <sup>4</sup> Da na ta na piiye wuo: «Mei dii baa Pol», «Mei dii baa Apolosi\*», bamanj sa suyaan Diilonjo-i ba'i sa piiyeņ dumaanjo-na wei?

† **2:16** Isay (Ésaie) 40.13

\* **3:4** Niēņ Popuo. 18.24-28.

<sup>5</sup> Ma diei ma hāi, hai moloṅo-i Apolōsi-i? Aa hai moloṅo-i Pol? Ma sī Diiloṅ-maacembienj miε yoṅ ke? Kunaṅgu si dii ji cor kufanṅu-i. Miε waan Yesu maama-i baa-na yoṅ aa na bi siε-ma. Itienj uṅ calaanu maacemma maṅ hā-ye, i ciε ma yaa-i. <sup>6</sup> Kuu dii ṅaa, mei sūo tibinni-i aa Apolōsi kūnna hūmma-i niε, ṅga Diiloṅo yaa ciε ni cē. <sup>7</sup> Umanj sūo, baa umanj kūona hūmma-i, i sa kāṅ bafamba-i. Umanj ciε ni cē, i ne u yaa-i. U yaa Diiloṅo-i. <sup>8</sup> Umanj sūoṅ baa umanj kūonaṅ hūmma-i ba saa hiere, unaa saa maar unanṅo; nelienṅo nelienṅo u ka da u maacemma sullu-i. <sup>9</sup> Kumanj ciε mi waṅ-ma dumaanṅo-na, i ce maacemma-i baa Diiloṅo aa namei u suonṅu-i.

Mi gbāa saa-na baa dūṅgu maṅ Diiloṅ uṅ yen tuo ma-ku. <sup>10</sup> Diiloṅo ciε baa-mi a hā-mi baa-ku mi fu ku tuole-i. Mi fuu-ku fafamma ṅaa dumarāfefein muo. Fiefiε-i-na, banamba dii ta ba haaya-kuo. ṅga nelienṅo nelienṅo, uṅ maṅ dumaa, u tuo ne-ku torro. <sup>11</sup> Dūṅgu tuole jīna tī; Yesu-Kirsa yaa ku tuole-i, molo siε gbāa tiraa jīna dūṅgu naṅ tuole. <sup>12</sup> Banamba ka jo baa sēne ji ma, banamba wargbe, banamba tāmpēfefeinṅa, banamba jo baa dēnni ji ma, banamba hienṅu, banamba tirēinṅa. <sup>13</sup> ṅga maacenfafamma-i baa maacembabalamma-i ma ka suo ḡṅḡeryiṅgu yaa nuo-i. Yiṅgu fanṅu kaa waa dāamuṅ-yiṅgu. Aa dāamu fammu yaa kaa pigāan nelienṅo nelienṅo u maacemma sinni-i. <sup>14</sup> Umanj duo ma baa kumanj aa dāamu siε gbāa caa-ku, kutienṅo ka da u maacemma sullu-i. <sup>15</sup> ṅga umanj maacemma-i da ma caa, kutienṅo cii. Fuo fuo, u ka kor, ṅga u ka waa



ḡaa nelieḡo maḡ u dūḡgu bilaa ta ku caa aa u gbāḡ gbar hel.

<sup>16</sup> Na saa suḡ wuḡ namei Diilonḡo dūḡgu-i aa u \*Yalle waa na hḡmmu-na wei? <sup>17</sup> Umanḡ duḡ bīēna Diilonḡ-dūḡgu-i, Diilonḡo ka kḡsuḡḡ kutieḡo-i. Ku-manḡ ciē mi waḡ-ma dumaanḡo-na, Diilonḡo ciē dūḡgu faḡgu-i fuḡ da-u-diei kūḡgu aa namei dūḡgu faḡgu-i.

<sup>18</sup> Molo baa tāal u fere na hḡlma-na! Umanḡ duḡ fer nelbiliemba-i a tuḡ ne u fere wuḡ nelnurāḡo, kutieḡ duḡ tuḡ taara Diilonḡ-nelnulle-i, u saaya u ce u fere mimilāḡo. <sup>19</sup> Bige-i ciē mi waḡ-ma dumaanḡo-na? Nelbilieḡ banḡ bīḡ kumanḡ nelnulle-i, Diilonḡo daa-ku miminsīni. Na saa da, Diilonḡ-nelma ciera wuḡ: «*Diilonḡo bel cēcēmuntaamba-i baa bafamba fereḡ cēcēmunḡu yaa-i.*»† <sup>20</sup> Ma tiraa nyegēḡ wuḡ: «*Itieḡo suḡ nelnurāamba āḡḡḡḡma-i. Ū suyaa wuḡ yunḡu si dii-mēi.*»‡ <sup>21</sup> Terieḡgu faḡgu-na, molo baa kaal u fere wuḡ fuḡ dii baa melḡo. Na saa da, bīmbīni-i hiere namaa niini-i: <sup>22</sup> Muḡ baa Apolḡsi-i baa Piēr, namaa baanḡ miē. Miwaanḡo-i baa cicēlma-i a naara kuliḡgu-i, namaa niini-i. Nyunḡo-i baa bisīnuḡ-i, namaa niini-i. <sup>23</sup> ḡḡa namaanḡo-i Kirsa baanḡ namaa, aa Kirsa-i Diilonḡ-wuḡḡo.

## 4

### *Kirsa pḡpuḡbiemba maama*

<sup>1</sup> Kumanḡ ḡaa miē kūḡgu-i, muḡ baa Apolḡsi-i, na saaya na ta na kāḡ-ye \*Kirsa maacembieḡ miē. Diilonḡ-kusūḡgu maḡ naa fuo, u hāa-ye baa-ku i die

---

† 3:19 Yḡbu (Job) 5.13 ‡ 3:20 Gbeliemāḡ-nalāanḡu (Psaume) 94.11

puure-kuo pigāaņ nuomba-i baa-ku. <sup>2</sup> A ne da da ba dii weima neliēņ nuo η naņ-na, ba taara η ce-ma maņ saaya ma ce dumaa.

<sup>3</sup> Meī wulaa, da na fiε ta na waņ wuo niε, sisō nelbilien da ba fiε ta ba waņ wuo niε, maasūmpiε. Meī fεrε-i, mi sa ji cira mi maacemma faa, mi sa ji cira ma balaan. <sup>4</sup> Mi saa da mi cālmuo terienģu-i, ηga miņ fiε'a mi saa da cālmuo mi fεrεņ nuo, kufanģu sa pigāaņ wuo mi vii dε. Itienģo yaa gbāa cira mi maacemma faa sisō ma balaan. <sup>5</sup> Terienģu fanģuna, baa na wuo ya na ta na cāl nuomba-i a ne da ba cālmaņ-huonģu saa hi. Yaan Itienģo jo. Duo jo, maman cīε kukulma-na hiere, u ka puure-meī aa bi puure nuomba kusūnniņ-maama-i. Mafaņ da ma ce, neliēņo neliēņo Diilonģo ka pā-yo baa jaaluņģu maņ saaya baa-yo.

<sup>6</sup> Tobin namaa, neliēņ nuo η saa saaya η ce ji cor kumaņ nyegāaņ. A ce dumaanģo-na, mi biyaa nelma bōi muo baa Apolōsi-i i kūņģu-na a tagaaya pigāaņ-na na da na suo nelma famma yaanģa-i. Mi sa taara na hōlma-na, unaa tuo wuōra u hōģorra u fεrε wuo fuo dii baa mēlģo aa cīina unanģo-i. Ku'i cīε mi biε miε maama-i tagaaya pigāaņ-na. <sup>7</sup> Da η ta η wuōra η hōģorra η fεrε dumaanģo-na, hai moloņo-i juo ce-ni bōlbōl banamba-na? Bige-i dii baa-ni naņ yerrenģ-kūņģu-i? Nimaņ dii baa-ni hiere, Diilonģo'i saa hā-ni baa-ni wei? Da kuo Diilonģo'i hāa-ni baa-ni, ma bilaa niε η ta η wuōra η hōģorra η fεrε ηaa naņ niidanni?

<sup>8</sup> Tobin namaa, na daa niε sī na yiε. Namaa wulaa na cīε biņkūntaan namaa. Na duonģ yaanģa miēņo-na ta na ce na yuntesīnni-i. Kuo naa naa ce

ninsoṅ-yuntaaṅ namaa, kuu naa saa gbuu suᵋ aa dᵋlnu-miε. Ii naa kā ka tiε ce i bāaṅgu-i baa-na. <sup>9</sup> Mei huᵋṅ-na Yesu \*pᵋpuᵋrbienṅ miεṅo-i, Diiloṅo j̄iεna miεmei huᵋṅgu-na ṅaa kasobiemba maṅ baṅ j̄iεna-bei ba deṅ da ba ka ko-ba. A ce dumaṅo-na, nelbiliemba-i baa \*dᵋrpᵋpuᵋrbiemba-i hiere ba ta ba hel ba nyε-ye. <sup>10</sup> Miεmei birii ce mimiel miε Kirsa maama-na, aa namaa na ce nelnurāaṅ namaa Kirsa horre-na! Miε i naa yuṅgu aa fᵋṅgᵋᵋ cεr waa namaṅo-na! Nuᵋmba sa kāṅ miεṅo-i, aa ta ba kāṅ namaṅo-i! <sup>11</sup> A ji hi baa nyuṅgo, ii dii nyulmu-na baa hᵋṅkuᵋs̄inni-na. Niidiini s̄i baa-ye, ba siε yaṅ i muoma-i, i siε bi da tuoleṅ-munt̄ienammu: Diε cor d̄ei, i cor d̄ei. <sup>12</sup> I ce maacemma-i ṅaa i ka ku diε gbāa diε da i nuṅ-juuru-i. Umaṅ duᵋ tuora-yiε, i cārā Diiloṅo-i hā kutieṅo-i. Umaṅ duᵋ ce-ye kpānc̄l̄gᵋᵋ, i h̄irā i kᵋᵋma-i. <sup>13</sup> Umaṅ duᵋ tuᵋ b̄iεna i yireiṅa-i, i suᵋ nuᵋṅgu baa kutieṅo-i. A ji hi baa nyuṅgo, nelbiliemba ne-ye nelsᵋsaanṅ miε, ba ne-ye ṅaa juoraṅ miε.

<sup>14</sup> Ku saa ce ṅaa mi nyεḡēṅ nel daama-i da mi ture na yammu-i d̄e! Ku'i s̄i. Kuu dii ṅaa naṅ yeṅ mi bisālṅ namaa, aa na maama tiraa ta ma dᵋlnu-miε, ku'i ciε mi ta mi nyεḡēṅ-ma da mi tigāaṅ-na nelma. <sup>15</sup> Na saa da, halle da na fiε da nuᵋmba neifiεṅa ndii ba ta ba kalaṅ-na Kirsa maama-i, na to dii u diei yonṅ; u yaa muᵋ. Bige-i ciε miε na to yaa muᵋṅo-i? Muᵋmei waṅ \*Neldᵋdᵋlma-i baa-na na hᵋᵋma a ce Yesu-Kirsa baṅ namaa. <sup>16</sup> Terieṅgu faṅgu-na, jande, mi cārā-nei, taa na ce mei temma-i.

17 Mi puu ma yaa-i mi saañ mi bieņo-i\* Timote-i na wulaa. Timote maama sa suo aa dōlnu-mie, u vii Diiloņ-hūmelle-na. Miņ wuō wuōsaangu maņ Yesu-Kirsa hūmelle-na, mi saañ-yo u duō ka tir kufangu maama yaa baa-na ņaa miņ wuōraņ mi waņ-ma dumaa baa Diiloņ-dūņ-baamba-i terni-na hiere.

18 Na hōlma-na, banamba daa niē sī mi siē bir kā, ba doņ ta ba hōgōrra ba fere. 19 Ņga Diiloņ duō siē, ku siē vaaya mi ka kā na wulaa. Da mi kā, bombolmantaamba famba-i, mi ka ne da kuō baņ waņ mamaņ ba gbā ba ce-ma. 20 Da ņ siē Diiloņo nuņgu-i, ku sa bāl nuņ-āndaan-nu yoņ, ku saaya ku da ņ ciluō-i-na. 21 Na taara da mi ta mi kā, mi bel nyanģbāangu mi nanģa-na ta mi kā, sisō na taara mi ta mi kā baa hīchīeņo? Niēņ na par.

## 5

### *Korēntitaambaņ ceņ biņwosīnni maņ*

1 I wuōra i nu-ma terni-na hiere wuō biņwosīnni nanni cie na hōlma-na. Biņwosīņ daani-i, halle bamaņ sa suyaņ Diiloņo-i ba sa siē ce-ni: Ba'a na hōlma-na unaa galla baa u to cieņo. 2 Mafammaņ fiē ce, na cor ta na kaal na fere. Ma sī kuu naa saaya ku jaņ-na, aa umaņ cie maacembabalamma famma-i na donya-yuō hiel-o na hōlma-na. 3 Muō fuō, mii si dii baa-na terieņgu-na, ņga mi huōņga dii. Kumaņ saaya ku ce kutieņo-na, mi yieraaya-kuō tī ņaa mii dii baa-na terieņgu-na. 4 Terieņgu fanģu-na, tigiīņ na-naa Itieņo Yesu yerre-na. Da na tigiīņ na-naa, u ka kāyā-ņei aa muōmi ka ta mi bi jōguōņ

\* 4:17 Timote-i, Pol fereņ bieņo sī, ņga u taa u kāņ-yo u bieņo Diiloņ-hūmelle-na. Niēņ Pōpuōr. 16.1.

na maama. <sup>5</sup> Da na tigiin, na nyaa-yo na hiel-o na hɔlma-na na hã \*Sitāni-i baa-yo. Mi taara u nanna u cilɔbabalaṅo-i aa Diilonṅo kor-o Itienṅo jommaṅ-yiinggu-i ku'i ciε miε na donya-yuɔ hiel-o na hɔlma-na.\*

<sup>6</sup> Na kaal na fεε gbāṅgbāṅ! Na saa suɔ wuɔ siini-i baa ni yornumma-i ni gbāa sire burjūmmu bɔi wεi? <sup>7</sup> Ambabalma dii ṅaa siini. Hielaan-man na hɔlma-na, ku yaa na ka koṅ hiere, na ka waa ṅaa burjūmmu maṅ siini saa dii muɔ. Aa na kuɔṅ tɪ. Yesu-Kirsa ciε u fεε tāmman-kūṅgu a migāan na hɔmmu-i. U yaa \*kɔrsinni tīmman-ponsaanṅu tūmbilonṅo-i†. <sup>8</sup> Terienṅu faṅgu-na, yaan i nanna i cilɔbabalaṅo-i baa biṅwosinni-i, nii dii ṅaa siini; aa i ce ponsaanṅu-i baa huɔṅga diei, ku yaa ṅaa burjūmmu maṅ siini saa dii muɔ.

<sup>9</sup> Miṅ nyεgāan seβε‡ maṅ hã-na cor, mi waan-ma yuɔ miε baa na ta na piε kakarkuontaamba-i. <sup>10</sup> Da mi cira na baa piε kakarkuontaamba-i, mi sa gbε kakarkuontaamba-i hiere miwaanṅo-na, mi sa bi gbε baman ciε cāncaaya-i hiere miwaanṅo-na, mi sa gbε baman ciε dudubūle-i hiere miwaanṅo-na, mi sa bi gbε cufεbuoltaamba-i hiere miwaanṅo-na. Da ṅ'a ṅ sa taara ṅ piε bafamba-i hiere daaba-i, ṅ ka naa ṅ hel miwaanṅo-na. <sup>11</sup> Da mi cira na baa piε kakarkuontaamba-i, mi gbε baman wuɔ ba hūyāa Yesu-Kirsa maama-i aa ta ba ce kakarkuonṅo-i. Mi

\* **5:5** Niεṅ Kor. hāa. 2.6-11: Terienṅu-na, ṅ gbāa da wuɔ u donyamma-i Diilonṅ-dūṅgu-na ku kāayā-yuɔ bɔi. Ku ciε u nanna u cilɔbabalaṅo. † **5:7** Kɔrsinni tīmman-ponsaanṅu tūmbilonṅo-i: Niεṅ ku nelma-i Helman-seβε-i-na (Exode) 12.3-21. ‡ **5:9** Seβε faṅo nuṅgu saa dii Diilonṅ-nelman-seβεbaa-ba-na.

gbē bamaņ wuō ba hūyāa Yesu-Kirsa maama-i aa ta ba ce cāncaaya-i. Mi gbē bamaņ wuō ba hūyāa Yesu-Kirsa maama-i aa ta ba buol cufieņa-i. Mi gbē bamaņ wuō ba hūyāa Yesu-Kirsa maama-i aa ta ba bīena nuōmba yīrieņa-i. Mi gbē bamaņ wuō ba hūyāa Yesu-Kirsa maama-i aa yaņ kolma ta yaaņa bei. Mi gbē bamaņ wuō ba hūyāa Yesu-Kirsa maama-i aa ta ba du nuōmba-i. Halle na saa saaya na wuo niuwuoni baa kufanģu taamba-i.

<sup>12</sup> Bamaņ saa hūu Yesu maama-i, mei sie gbāa waņ bafamba yuņ-maama-i. Bamaņ dii hūmeduole-na baa namaa, na saaya na ta na waņ bafamba yuņ-maama yaa-i <sup>13</sup> aa na yaņ puoņ-nuōmba-i na hā Diilonģo baa-ba, u'i ka suō uņ ka ce-ba dumaa. Terieņģu fangu-na, «*duonyan nelbalaņo-i na hiel-o na hōlma-na*»Š, ņaa maņ nyegāaņ dumaa Diilonģ-nelma-na.

## 6

### *Taa na fielnu na nelma-i na fere*

<sup>1</sup> Bige-i cie nel da ma suur Diilonģ-dūņ-baaņ namaa na hōlma-na, na sa fielnu-mei na-naa nuō, na sire bī na-naa bamaņ sa suyaaņ Diilonģo-i ba wulaa wuō ba ka fielnu-mei? <sup>2</sup> Namaa saa suō wuō Diilonģ-dūņ-baamba yaa kaa ģer nuōmba-i hiere hīema-na ba yuņ-maama-i wei? Da na waa da na ji ģer nuōmba-i hiere ba yuņ-maama-i, nelyilemma gbāa yar-na ģerma wei? <sup>3</sup> Na saa suō wuō i ka bi ģer \*dōrpōpuōrbiemba yuņ-maama-i wei? Aa ji da baa miwaaņ daayo nelma! <sup>4</sup> Da na da weima-i baa na-naa, na bir yaņ aa kā ka ne umaņ si dii

---

Š 5:13 Anģinamma tiyemmanģ-sebe (Deutéronome) 17.7

baa-na na Diilon-ħūmelle-na u duō fielnu-mei hā-na! <sup>5</sup> Senserre sa da-na wei? Ku ce namaa hōlma-na nelnurā si dii uman gbāa fielnu na nelma-i wei? <sup>6</sup> Ma ce nie Diilon-dūņ-baan namaaņo-i na-naa nuō, na ji ta na bī na-naa? Aa tiraa bī na-naa nelgbāņgbālāaņ wulaa?

<sup>7</sup> Da na gbāņ bī na-naa tī, ku'i pigāaņ wuō na naana Diilon-ħūmelle-i. Bige-i cie moloņ duō ce-na kuujaņgu, namaa sa tiil-ku nammaņ temma? Bige-i cie na sa sie ba cuo-na? <sup>8</sup> Namaa sa sie ba ce kuujaņgu nei, aa namaa ce r ta na ce kuujaņgu banamba-na. Na sa sie ba du-na, aa namaa ta na du banamba-i. Ņ sie suō wuō na wuō Diilon-ħūmeduōle yaa-i hierē. <sup>9</sup> Ma sī na suyaa wuō bamaņ cieņ kuubabalaangu-i ba sie ka da munsuurmu \*Diilon-nelle-na ke? Baa na tāal na ferē: Bamaņ cieņ kakarkuoņo-i, baa cufēbuoltaamba-i, baa bamaņ cieņ fuocesīnni-i, baa bēmba maņ cieņ ba-naa, <sup>10</sup> baa cuobaa-ba-i, baa cāncayataamba-i, baa konyōrāamba-i, baa yebiēnataamba-i, baa bamaņ cieņ dudubūōle-i, ba sie da suur Diilon-nelle-na. <sup>11</sup> Na hōlma-na banamba waa daama yaa nuō-i. Ņga fiefie-i-na, naņ suuri Yesu-Kirsa horre-na, \*Diilon-Yalle cie Diilono hur na āmbabalma-i, aa bō-na na deņ a ce-na fuō baāņ namaa, aa ce-na nelviin namaa.

<sup>12</sup> Da na ce na ta na piie wuō: «Bīņkūņgu saa nyaa-mi», ninsoņo, Ņga bīmbīnni hieroņo saa fa baa-ni. Mi gbāa cira: «Bīņkūņgu saa nyaa-mi.» Ņga bīņkūņ maama sa ji ta yaaņga mie dede. <sup>13</sup> Da na ce na bi ta na piie wuō: «Niiwuoni cie kusūņ maa-na aa kusūņgu bi ce niiwuoniņ maa-na.» Mafamma-i ninsoņo, Ņga yiinģu dii baa yiinģu Diilono ka dīņ-ni

ni hāi-i-na hiere. I kūōma saa ce da ma ta ma ce kakarkuonjo, ma ciε i diε tiε cāa Itienjo yaa baa-ma; ma tienjo yaa ufanjo-i. <sup>14</sup> Na saa da, Diilonjo siire Itienjo-i kuomba hōlma-na baa kuman, u ka bi sire mienjo-i baa kuuduonjo fangu yaa-i.

<sup>15</sup> Ma sī na suyaa wuō na kūōma-i \*Kirsa kūōma ke? Terienjo fangu-na, mi gbāa biε Kirsa kūōma-i ka ce-ma saasorciε maama wei? Ma nu dei wei? <sup>16</sup> Na saa suō wuō da η galla baa saasoro-i η ciε kuuduonjo baa-yo wei? Ma nyεgān Diilon-nelma-na wuō: «Ba hāi-i-na ba gbonu ce kuuduonjo.»\* <sup>17</sup> Nga uman duō waa horre-na baa Itienjo-i, Diilon-Yalle ce-yo kuuduonjo baa-yo.

<sup>18</sup> Hielaan na nanḡa-i figiin-kakarkuonjo-na. Nuōmban ceη āmbabalma man, ma sa kpatalla ba kūōma-na, ηga uman duō ce figiin-kakarkuonjo-i, kuu dii ηaa u ciε gbomma fuō fεreη kūōma yaa nuō-i. <sup>19</sup> Na saa suō wuō na kūōma yaa Diilon-Yalle dūnjo-i wei? Diilon-Yalle fande-i Diilonjo'i hāa-na baa-de; dii dii na hōmmu-na. Na saa suō wuō na kūōma-i namaa maama si wei? <sup>20</sup> Diilonjo sāa-na sukpepellun. Terienjo fangu-na, taa na ce-yo boi baa na kūōma-i.

## 7

### *Pol piye cejällen-kūnjo*

<sup>1</sup> Nan nyεgān sebe man hā-mi, i ka wan fuō maama yaa fiεfiε-i-na. Na ciεra wuō bibiεn nuō da η saa biε ciεnjo ku faa. <sup>2</sup> Ma miη ka wan maman, ma yaa daama: Da na ta na taara na hiel na nanḡa-i kakarkuonjo-na, bibiεn nuō η saaya η biε η yerren

\* **6:16** Miwaanjo jnamman-sebe (Genèse) 2.24



ciēṅo, aa ciēṅo bi soṅ u yerrenḡ bōlō nuō. <sup>3</sup> Bibiēṅoṅ saaya u tuō ce kumaṅ u hã u ciēṅo-i u tuō ce-ku, aa ciēṅoṅ bi saaya u tuō ce kumaṅ u hã u bōlō-i u bi tuō ce-ku. <sup>4</sup> Ansorre-na, ciēṅo siē gbãa ce kumaṅ dōlaanu-yuō baa fuō fereṅ kũōma-i; u bōlō maama. Aa bōlṅo siē bi gbãa ce kumaṅ dōlaanu-yuō baa fuō bi maama-i, u ciēṅ maama. <sup>5</sup> Unaa baa yagar unāṅo muṅgallammu-na. Mi saa yagar-ma da na'a na saa-ma wuō na ka bel na fere a da huōṅgu cellē a gbãa da na cārã Diilonṅo-i fafamma aa suō cor baa na ānsorre-i di temma-i. Ni ma'i sī da na yanḡ ku vaaya, na siē ji gbãa bel na fere, a ce dumaanṅo-na, \*Sitāni ka hi-na guōl na gbeini-i. <sup>6</sup> Mi waan nelma'i, ku saa ce ṅaa mi guor-na na da na ce-ma dē!

<sup>7</sup> Coima saa fa, kuō nuōmba-i hiere baa naa waa siraamba meī temma-i, ku yaa naa dōlnu muō. Ṅga Diilonṅo saa ce-ye kuuduōṅgu hiere: U hãa unāṅo daaku aa hã unāṅo daaku. <sup>8</sup> Mamaṅ dii mi da mi waṅ-ma baa siraamba-i baa bikulcaamba-i, ma yaa daama: Da na tīē dei ṅaa muōmiṅ tīyāa dumaa mi saa biē ciēṅo, ku faa. <sup>9</sup> Ṅga nuōni maṅ da ḡ suō wuō ḡ siē gbãa bel ḡ fere, biē ciēṅo. Da ḡ biē ciēṅo-i ku bōyaa ḡ tīēna ḡ diei aa ce-maama ta ma ko-ni. Da ku bi waa ciēṅ nuō, ḡ soṅ. Da ḡ soṅ bibiēṅ-na ku bōyaa ḡ tīē ḡ diei aa be-maama ta ma ko-ni.

<sup>10</sup> Bamaṅ dii ānsorre-na aa waa Diilonḡ-dūṅ-baamba hiere, bafamba maama yaa daama; meī saa waṅ-ma, Itiēṅo'i waan-ma. Wuō ciēṅo saa saaya u hel u bōlō wulaa. <sup>11</sup> Duō hel, u saa saaya u biē bōlṅo naṅo. Da kuō bibiēṅ maama dii-yuō, u bir u kã ba ka nunu ba-naa baa u bōlō-i. Aa bibiēṅ nuō ḡ

saa bi saaya ṅ nanna ṅ cienṅo-i.\*

<sup>12</sup> Meī fεε-i, miṅ ka waṅ mamaṅ baa banamba-i ma yaa daama: Da ṅ hūu Diilonṅ-maama-i, aa ṅ cienṅo saa hūu-ma, aa hūu-ma duṅ tīena baa-ni, ṅ saa saaya ṅ nanna-yuṅ wuṅ u saa hūu Diilonṅ-maama-i.

<sup>13</sup> Kuuduṅṅu yaa baa caamba-i; nuṅ da ṅ hūu Diilonṅ-maama-i, aa ṅ bṅṅ saa hūu-ma, aa hūu-ma ṅ da ṅ tīena baa-yo, ṅ saa saaya ṅ hel u wulaa.

<sup>14</sup> Bṅṅo faṅo temma-i, uṅ hūyāa-ma kertīeciε soṅ-yuṅ, u piyaa Diilonṅo-i. Aa cienṅo maṅ saa hūu Diilonṅ-maama-i aa hūu-ma soṅ kertīeyienṅo-na, u piyaa Diilonṅo-i. Kuṅ ma saa naa waa dumaa, baa naa cira ba bisālm̄ba-i siε gbāa piε Diilonṅo-i a ne da ba piyaa-yo. <sup>15</sup> Nga umaṅ duṅ u saa hūu Diilonṅ-maama-i, aa u tīenatienṅo hūu Diilonṅ-maama-i, aa wuṅ fuṅ si dii u tīenatienṅo maama-na, ba baa cie-yo; ba yaṅ u kā. Kufanṅu terienṅu-na, u tīenatienṅo maṅ hūyāa Diilonṅ-maama-i, u yaa bṅṅo-i wa, u yaa cienṅo-i wa, uu dii u fεεṅ nuṅ. Diilonṅo bīε-na wuṅ na waa yaafellen. <sup>16</sup> Da ṅ yagar aa nyaar, naṅ ka gbāa kor ṅ tīenatienṅo-i wei? N siε gbāa ce Diilonṅ nuṅ suṅ mafamma-i.

### *Tiyāaṅ na temma-i*

<sup>17</sup> Da ma hel daama-na, naṅ ṅa naa waa dumaa aa Diilonṅo bī-na, na tīε dumεi; Diilonṅo yaa wuṅ ma ce dumaa. Mi wuṅra mi waṅ ma yaa-i terni-na hiere baa Diilonṅ-dūṅ-baamba-i.

<sup>18</sup> Diilonṅoṅ taa u bī-na huṅṅu maṅ nuṅ-i, da kuṅ unanṅ nuṅ ṅ naa \*jā, baa yaṅ senserre ta di da-ni baa ṅ \*jāmma-i. Da kuṅ ṅ saa naa bi jā, baa yaṅ senserre ta di da-ni wuṅ ṅ saa jā, tīε dumaa, baa

\* **7:11** Niεṅ Matie sebe-i-na 5.32.

cira ņ jā. <sup>19</sup> Ņ jāa o, ņ saa jā o, yunġu si dii-kuo. Kumanġ gbāaņ, ņ baa yagar Diilonġo nuņġu-i. <sup>20</sup> Naņ ņa naa waa waama maņ aa Diilonġo suo duo bī-na, na hieroņo-i hiere na saaya na tīe dumēi. <sup>21</sup> Diilonġoņ taa u bī-ni, da kuo nii naa waa kōriēņ nuo, baa yaņ ma jaņ-ni. Ņga da ba hā-ni hūmelle-i ņ da ņ hel kōrsīnni-na, hel-niē. <sup>22</sup> Na saa da, Itieņo-i Yesu-Kirsa duo bī kōriēņo maņ, u jo ji ce nebiņo u wulaa, aa umaņ duo waa nebiņo aa u bī-yo, u jo ji ce u kōriēņo. <sup>23</sup> Diilonġo sāa-na sukpekpelluņ, baa na bir na ce nelbiliemba kōraaņ namaa. <sup>24</sup> Tobinġ namaa, mi siē kar ku coima, naņ waa dumaa aa Diilonġo bī-na, waaņ waama famma yaa-i u hūmelle-na.

### *Bamaņ saa hi suur ānsorre-na*

<sup>25</sup> Kumaņ ņaa bamaņ saa hi suur ānsorre-na ba kūņġu-i, mi ka piie ce lē kuo. Miņ ka waņ mamaņ, ma saa hel Itieņo nuņ-nu, mei huoya-maama. Diilonġo faa baa-mi, a ce huhurma si dii mi nelma-na.

<sup>26</sup> Mulīemaņ maaraaya fiēfiē-i-na, mei wulaa ku boya nuomba tīe ba temma-i ba baa suur ānsorre-na. <sup>27</sup> Da kuo cieņo dii baa-ni tī, baa nanna-yuo. Da kuo cie sī baa-ni, baa dii ņ yunġu-i cakūņġu-na. <sup>28</sup> Ku saa ce ņaa da ņ biē cieņo-i ku balaaņ dē! Ku saa bi ce ņaa cieņ duo soņ ku balaaņ dē! Ņga bamaņ suuri ānsorre-na ba ka mulīēņ yaņ siraamba-i ku i cie miē na baa suur-die.

<sup>29</sup> Tobinġ namaa, miņ taaraņ mi waņ mamaņ ma yaa daama: Huoņġu saa tiraa tīe boi. Terieņġu faņġu-na, a doņ fiēfiē-i-na, caantaamba saaya ba waa ņaa ba saa dii caamba. <sup>30</sup> Bamaņ kaalaaņ ba ce ņaa weima saa da-ba. Bamaņ nyieņ ba ce ņaa ba hōmmu saa fē. Bamaņ sāa bīmbīnni-i, ba baa haa

ba naņga niε. <sup>31</sup> Bamaņ daaņ miwaanjo tōnō-i, ba baa haa ba naņga yuō. Miwaan daa uņ yeņ waama maņ, u sie tiraa cō.

<sup>32</sup> Mi sa taara ānjōguōma yu na hōmmu-i. Na saa da, umaņ duō saa dii cieņo, η da u yii baa Itieņo maacemma yaa yon; u taara u ce kumaņ dōlaanuņ Itieņo-i. <sup>33</sup> Ņga umaņ duō dii cieņo, u yii baa miwaan daayo maama; u taara u ce kumaņ dōlaanuņ u cieņo. <sup>34</sup> A ce dumaņo-na uu dii sōmma hāi. Kuuduōņgu yaa baa caamba-i, umaņ duō saa soņ, η da u gbu u yii baa Itieņo maacemma yaa yon. U weima-i hiere ma kāa ka jūņ Diiloņo yaa nuō-i. Ņga cieņo maņ duō soņ, u yii baa miwaan daayo maama; u taara u ce kumaņ dōlaanuņ u bōlō.

<sup>35</sup> Da na da mi piye dumandε-i-na, mi taara namaa fafaanġu'i. Na baa da niε sī mi taara mi cie-na, ma'i sī. Mi taara na nyaar Itieņo'i nuō-i baa huōņga diei aa na ta na ce kumaņ faa cemma.

<sup>36</sup> Fiefiε-i-na, umaņ duō ne da u dōrņo maama yuu u huōņga-i, aa ne da fuō duō saa biε-yo ku ka ce kpelle u wulaa, u gbāa biε-yo, bāaniņo sī. <sup>37</sup> Ņga umaņ duō yiεra-meī wuō u sa taara u dii cieņo, aa ne da da ba bōrō baa u dōrņo-i ku sie ce bāaniņo, aa u gbāa bel u fεε cakūņgu-na, da kuō ma hilaa fuō fεreņ huōņ-na, ku faa. <sup>38</sup> Terieņgu fanġu-na, umaņ duō jā u dōrņo-i ku faa, umaņ duō hiel u naņga u dōrņo maama-na, kufanġu tiraa fa yaņ.

<sup>39</sup> Casoiņ nuōņo-i, η bōlō duō waa cicēlma, η sie gbāa kā ka soņ yaņga naņga. Ņga duō ku, nii dii η fεreņ nuō, η gbāa soņ bibieņo maņ dōlaanu-niε. Kumaņ gbāaņ, bibieņo faņo saaya u hūu Yesu maama-i. <sup>40</sup> Ņga meī wulaa duō tīε u saa soņ,

ku ka buo-yuo yan duo kā ka son bibieno nan-na. Mafamma-i mei huoya-maama, aa mi suyaa mie \*Diilonj-Yalle bi dii baa muoŋo-i.

## 8

### *Cufien-kūoma maama-i*

<sup>1</sup> Fiēfiē-i-na, i ka ne cufien-kūoma kūŋgu-i. I hieroŋo-i i suo weima bōi fuo ninsoŋo ŋaa nan waan-ma duma, ŋga na saaya na suo wuo sōsuomunŋu jo baa bōlbōlsinni, a ne da nelnyulmu ce i nan kaasinni Diilonj-hūmelle-na. <sup>2</sup> Umanj duo tuo ne wuo fuo suo bīŋkūŋgu, u saa hi tuo suo ŋaa uŋ saaya u suo duma. <sup>3</sup> Ŋga umanj duo yan Diilonj maama ta ma dōlnu-yuo, Diilonj suo u yaa-i.

<sup>4</sup> Terienŋu fanŋu-na, cufien-kūoma-i i gbāa tiē wuo-ma wēi? I suyaa wuo cufellu-i bīŋkūŋgu sī, aa tiraa suo wuo Diilonj dii u diei yon! <sup>5</sup> Banamba daa ninanni ta ba buol-ni dōrō-i-na baa hiēma-na hiere wuo bafamba diiliemba yaa-i. Bafamba wulaa diiliemba dii bōi aa yuntaamba bi dii bōi. <sup>6</sup> A ne da mie fuo mie wulaa, Diilonj dii u diei yon. U yaa i To-i. U'i hielaa bīmbīnni-i hiere aa i tīenaana fuo maa-na'i. Aa Itienj bi dii u diei, u yaa Yesu-Kirsa-i. Diilonj ciē u yaa hiel bīmbīnni-i hiere aa fuo barguo yaa nuō-i in yen cicēlma dumandē-i-na. <sup>7</sup> Ŋga i hieroŋo saa suo wuo cufellu-i bīŋkūŋgu sī. Banamba miēŋ cufienja-i a ce ji hi baa nyunŋo, da ba ta ba wuo cufien-kūoma-i ba ta ba jōguoŋ cufienja maama, aa da ŋaa ba guōla ba Diilonj-hūmelle-i. Ba saa hi nan kaasinni yogo ku'i juoŋ baa ānjōguoma famma-i. <sup>8</sup> A ne da ku saa ce ŋaa niwuoni yaa gbāa

piɛ-ye Diilonɔ-na. Diɛ saa wuo, kuanɔŋu sa hel-yiɛ, diɛ bi wuo, kuanɔŋu sa suur-yiɛ.

<sup>9</sup> Nan yɛŋ na fɛrɛŋ nuɔ dumaa ta na ce kuanɔŋ dɔlaanun-ɛi, gbãan baman saa hi nan kaasɪnni yogo Diilon-hũmelle-na, na baa ji biɛna ba Diilon-hũmellen-kũŋgu-i. <sup>10</sup> Naa baman saa hi nan kaasɪnni-i yogo, unaa kã ka da nuɔni manɔ suyaan yiɛŋgu ŋ tɛnaana tɪnniŋ-dũŋ-nu ta ŋ wuo kũɔma; fuɔ u siɛ bi kã na ta na wuo wɛi? <sup>11</sup> Duɔ wuo aa u huɔŋga saa ji hũu-ma, nan sɔsuɔmunɔŋu'i saa jo baa mafamma-i wɛi? Nuɔnɛi ciɛ u kɔsuɔŋ u fɛrɛ. A ne da \*Kirsaa kuu fuɔ bi maama-na. <sup>12</sup> Da na ta na ce gbomma famma-i Diilon-dũŋ-baamba manɔ saa hi nan kaasɪnni-i yogo na guɔl ba gbeini-i Diilon-hũmelle-na, na saaya na suɔ wuɔ na ce-ma Kirsaa fuɔ fɛrɛ yaa nuɔ-i. <sup>13</sup> Ku'i ciɛ na da muɔ da mi suɔ wuɔ da mi wuo daaku-i, mi ka guɔl mɛlɔŋo gbeini-i Diilon-hũmelle-na, mi ne ku biŋkũŋgu-i aa yan-ku; mi siɛ tiraa dii-ku mi nunɔŋu-na.

## 9

### *Kuanɔŋ saaya baa Yesu pɔpuɔrbienba-i*

<sup>1</sup> Muɔ mi siɛ gbãa ce kuanɔŋ dɔlaanu-miɛ wɛi? Yesu \*pɔpuɔrbilonɔ muɔ si wɛi? Mi saa da Itienɔ-i Yesu-i baa mi yufelle-i wɛi? Miŋ ciɛ maacemma manɔ hã Itienɔ-i, ma'i si namaanɔ-i wɛi? <sup>2</sup> Banan da ba fi'a ba saa hũu-ma wuɔ Yesu pɔpuɔrbilonɔ muɔ, namaa fuɔ na saaya na hũu-ma. Nan hũyãa Itienɔ maama-i mi wulaa, ku yaa pigãan wuɔ Yesu pɔpuɔrbilonɔ muɔ.

<sup>3</sup> Baman ciɛra mi maacemma saa fa, miŋ ka wanɔŋ manɔŋ baa-ba ma yaa daama: <sup>4</sup> Yesu pɔpuɔrbienɔ miɛnɔ-i i sa wuo wɛi? I sa nyɔŋ wɛi? <sup>5</sup> Mi saa saaya

mi jā cieņo Diilon-*dū*ņ-baamba-na u tuō wuōra baa-mi ņaa Yesu pōpuōrbiembaņ ceņ-man-*dumaa* baa Itieņo hāmba-i a naara Pier wēi? <sup>6</sup> Sisō muō baa Barnabasi-i yon, miēmēi saaya i ce maacemma-i a taara i nuņ-juuru-i? <sup>7</sup> Naņ siire, na nuō wuō molo kāa sorosīmma-na aa tuō pā u fēre wēi? Sisō mel-*daayo* sūō tibinni-i aa u sa wuo ni bien-*a*-i? Da ma'i bi sī āncīinaņ daayo sa nyōņ u muōru nōnō-i? Na nuō-ma dede wēi?

<sup>8</sup> Miņ waņ nelma maņ daama-i, nelbiliemba'i jōgaņ dumaāņo-na yon wēi? Ma sī maaduōma famma yaa bi nyegāaņ \*Moisi \*āņjīnamma-na kē?

<sup>9</sup> Ma nyegāaņ āņjīnamma-na ninsoņo wuō: «*Niiņ duō tuō muo dīmma-i ņ saa saaya ņ vaa u nuņgu-i.*»\* Ku ce namaa na'a Diilon-*kaalaaya* niimba yaa aa waņ mafamma-i wēi? <sup>10</sup> Ma sī nel daama waaņ a vii miēmēi kē? Coima saa fa, ma fuliinu miēmēi. Ma sī umaņ duō tuō kū, u suyaa wuō u ka da bīņkūņgu ku'i cie u tuō kū kē? Nuō da ņ suō wuō naņ dīmma cie dēdiēni hiere, ņ waa hie kā wuō naņ ka muo-ma? Da ņ da umaņ muyaāņ u dīmma-i, u suyaa kerre wuō u ka da belle-mēi ku'i cie. <sup>11</sup> Iņ cie Diilon-*maacemma-i* na hōlma-na, kuu dii ņaa i duu dīmma. Da ņ duu dīmma-i, ņ saa saaya ņ kar-ma wēi? <sup>12</sup> Bamaņ wuyaāņ na nagāņ-niini-i wuō ni vii-ba, ni vii miēņo-i yaņ bafamba-i. ņga i fiinaaņ aa bel i muliēma-i nammu hāi. I sa taara \*Kīrsa \*Neldōdōlma bir baa ma huoņgu ku'i cie i hīrā i muliēma-i.

<sup>13</sup> Ma sī na suyaa kerre wuō bamaņ cieņ maacemma-i \*Diilodubuō-i-na, ba niiwuoni

\* **9:9** Anjīnamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 25.4; Tim. dīe. 5.17-18

hel Diilodubuo yaa nuo-i ke? Aa suo wuo \*Diilojigāntaamba niini bi hel ba maacemma'i nuo-i ke? <sup>14</sup> Kuuduonģu yaa baa bamaņ waņ Neldodolma-i. Itieņ wuo ba ta ba wuo ma'i nuo-i.†

<sup>15</sup> Na nagāņ-niini vii-mi, ņga mi nie-ni aa yaņ-ni. Baa na da nie sī mei taara na ta na hā-mi bīņkūņģu ku'i cie mi ta mi waņ nel daama-i de! Ma'i sī. Aa mi da mi cārā na wulaa, bōlbōl mi ku. Miņ waņ Diilon-nelma-i gbāņgbāņ mi sa hūu bīņkūņģu, ku fē mi huonģa-i. Aa molo sie gbāa ce mi yaņ kufaņģu-i. <sup>16</sup> Mi sie gbāa gbēlieņ mi fere wuo mi waņ Neldodolma. Maacemma namma-i, ku dolaanu-mie o, ku saa dolnu-mie o, mi ka ce-ma. Aa da mi saa ce-ma, sūlma haraa-mie. <sup>17</sup> Ku muomei naa sire mi fereņ nuo ta mi ce-ma, mii naa saaya baa pamma, ņga mei saa sire mi fereņ siremma, Diilonjo'i ciera mi ce-ma. <sup>18</sup> Terieņģu faņģu-na, mei maacemma sullu yaa hadu-i? Du yaa a waņ Diilon-nelma-i gbāņgbāņ, mi baa hūu bīņkūņģu a ne da mii naa saaya mi hūu.

<sup>19</sup> Mii dii mi fereņ nuo, ņga mi cie mi fere na hieronjo-i na korieņ muo da mi gbāņ da nuomba bōi hā Kirsa-i. <sup>20</sup> Da mi waa baa \*Yuifubaa-ba-i, mi ce mi fere Yuifuyieņ muo da mi gbāņ da-ba. Na saa da, Moisi āņjīnamma sie gbāa yuu-mi baa weima, ņga da mi waa baa bamaņ wuo yaaņ-maņ, mi ta mi wuo-ma da mi gbāņ da-ba. <sup>21</sup> Kuuduonģu yaa baa bamaņ sa suyaaņ Moisi āņjīnamma-i, da mi bi waa bafamba hōlma-na, mi ce mi fere ba temma-i da mi gbāņ da-ba. Ku saa ce ņaa mi taara mi cira mi cīnaana Diilonjo āņjīnamma-i de! Ma'i sī. Mi wuo ma yaa-i Kirsa wuosaaņģu-na. <sup>22</sup> Da

† 9:14 Niēņ Like sebe-i-na 10.7.



mi waa baa bamaņ saa naņ kaasinni yogo Diilon-  
hūmelle-na, mi ce mi fεε ηaa mei fεε-i mi saa  
hi naņ kaasinni yogo, da mi gbāņ da-ba. Da mi  
suur terienģu terienģu, mi ce mi fεε terienģu fanģu  
taamba temma, da mi gbāņ da banamba kor-bei.  
<sup>23</sup> Mi ce daama-i hiere Neldodolma da ma gbāa hi  
terni-i hiere aa muomi bi da mi kūņģu-i.

<sup>24</sup> Na suyaa wuō gbaruntaamba gbar hiere, ηga  
umaņ duō ta yaņ banamba-i u yaa yaraa; aa ba pā  
u yaa-i. Terienģu fanģu-na, gbāaņ ba baa ta aa yaņ-  
na. <sup>25</sup> Bamaņ taaraayaņ ba ka finu gbarunģu-na,  
ba hīrā muliema-i ku tigiima-na. Ba ce muliema  
famma-i da ba ka da kumaņ ku sa gbāņ bienna.  
A ne da miε in donyaņ kumaņ, ku sa biēna da.  
<sup>26</sup> Ku'i cie na da muō miņ gbar mi kā, mi sa gbar  
mi yuņ-nu. Mi saa baa ciekūrāņo maņ sa jafāaņ u  
yuņ-nu. <sup>27</sup> Mi ce mi kūōma-i kpāncōlgūō aa mi suō  
mi fεεņ belma. Mi sa taara da mi ji waņ Diilon-  
nelma-i tī baa banamba-i muomi hel hōntōbilonō.

## 10

### *Yaāņ cufiēņa buolma-i*

<sup>1</sup> Tobin namaa, mamaņ daa i bincuōmba-i  
\*Moisi bāaņģu-na, mi taara na suō-ma hiere.  
Duherru nandu naa cinnu-bei a saāņ-ba ba kā ka  
karnu dāmmaņ-nuoraāņģu-i. <sup>2</sup> Ku cie ηaa ba \*baa-  
tiseņ duherru-na baa dāmmaņ-nuoraāņģu-na a ce  
kuuduōņģu baa Moisi-i. <sup>3</sup> Ba hieroņo-i ba wuyaa  
Diilon-niiwuoduōni, <sup>4</sup> aa nyōņ Diilon-hūnduōma.  
Hūmma famma taa ma hel tāmpēllen, aa tāmpēlle  
fande yaa waa \*Kirsa-i. U waa baa-ba terni-  
na hiere. <sup>5</sup> Mafammaņ fiε ce, ba fōņģūō saa ta

ba ce Diiloŋo huŋga-i, ku'i cie ba wuɔra ku dii \*h̄ɛkuraan̄gu-na.

<sup>6</sup> Nel daama cie da ma pigāan̄-ye wuɔ i saa saaya i yan̄ āmbabalma cemman̄-maama ta ma d̄ɔlnu-yiɛ ŋaa man̄ taa ma d̄ɔlnu i b̄incuɔmba-i dumaa. <sup>7</sup> Baa na ta na buol cufiɛŋa-i ŋaa i b̄incuɔmban̄ taa ba ce dumaa. Diiloŋ-nelma waan̄-ma wuɔ: «*Ba t̄iɛnaana wuo niwuoni-i aa nyɔŋ kolma-i. Ban̄ juɔ wuo t̄i, ba sire ce ba b̄āan̄gu-i.*»\* <sup>8</sup> Baa na yan̄ i tiɛ ce figiŋ-kakarkuon̄o-i ŋaa i b̄incuɔmba nan̄ ceŋ dumaa. Ba cie ku yaa-i nuɔmba neifiɛŋ-c̄inciɛluo baa di diei nuɔmba nuɔsiba ndii kuu-b̄ei yinduɔŋgu-na.† <sup>9</sup> Baa na yan̄ i feŋ Kirsa-i ŋaa i b̄incuɔmba nan̄ fiɛŋ-yo dumaa a ce j̄ɛnaamba don̄-ba ko-ba.‡ <sup>10</sup> Baa na ta na waana ŋaa i b̄incuɔmba nan̄ waanan̄ dumaa, a ce \*d̄ɔrɔpɔuɔrbilon̄o man̄ kuɔŋ nuɔmba-i u jo ji ko-ba.§

<sup>11</sup> Nel daama cie nuɔmba da ba gb̄aa suɔ ba f̄eɛŋ belma. Ba nyɛgāan̄-ma da ba gboya miɛ man̄ piyaa miwaan̄o t̄imma-i. <sup>12</sup> Terien̄gu fan̄gu-na, uman̄ duɔ tuɔ ne wuɔ s̄i fuɔ yiɛraaya u gbeiniŋ, u gb̄an̄ u baa ji cii. <sup>13</sup> Maman̄ guɔlaan̄ nelbiliɛmba gbeini-i Diiloŋ-h̄umelle-na, ma yaa bi guɔlaan̄ namaa niini-i. Ŋga Diiloŋo-i nunni h̄ai tien̄o s̄i; u siɛ yan̄ ma j̄inya-nei. Kuman̄ da ku ta ku guɔl na gbeini-i, u ka k̄aȳā-nei aa pigāan̄-na nan̄ ka ce dumaa hel-kuɔ.

<sup>14</sup> Mi j̄ɛnaan̄ namaa, terien̄gu fan̄gu-na, jande, niɛŋ cufiɛŋa buolma-i aa na yan̄-ma. <sup>15</sup> Mi suyaa

---

\* **10:7** Helman̄-sebɛ (Exode) 32.6 † **10:8** Niɛŋ Kāmman̄-sebɛ-i-na (Nombres) 25.1-9. ‡ **10:9** Niɛŋ Kāmman̄-sebɛ-i-na (Nombres) 21.4-7. § **10:10** Niɛŋ Kāmman̄-sebɛ-i-na (Nombres) 17.6-14.

miε na suō kuyunġu ku'i ciε mi ta mi piye baa-na dumandε-i. Miŋ waŋ mamaŋ, namaa fεε-i niεŋ-maŋ na ne, coima wεi? <sup>16</sup> Die tie wuo Itieŋo niiwuoni-i, iŋ jaal Diilonġo-i ciŋga maŋ maa-na-i, ka sa pigāaŋ wuō Kirsa tām̄ma yaa ciε i waa u horre-na wεi? Iŋ bi calnuŋ \*buruo maŋ baa i-naa, u'i sa pigāaŋ wuō Kirsa kūōma yaa ciε i waa u horre-na wεi? <sup>17</sup> Buruo diei dii; iŋ fiε ciinu, i wuo burduŋo faŋo yaa-i. Ku yaa pigāaŋ wuō ii dii horduolen.

<sup>18</sup> Niεŋ \*Isirahel-baamba-i, ba mumbuolmuŋ-terienġu-i Diilonġ-kūŋgu, a ce dumaŋo-na, bamaŋ wuyaŋ bīm̄baamba maŋ baŋ koŋ-baŋ terienġu-na, kutaamba dii Diilonġo horre-na. <sup>19</sup> Ku saa ce ŋaa mi taara mi cira cufēllu-i baa du kūōma-i nii dii baa yunġu waama namma, <sup>20</sup> ma'i sī. Ŋga mi taara mi cira baŋ koŋ bīm̄baamba maŋ cufiεŋa-na, ba sa ko-ba ba hā Diilonġo, ba ko-ba ba hā \*jīnabaa. A ne da mi sa taara wεima waa na hōlma-na baa jīnabaa-ba-i. <sup>21</sup> Na siε gbāa nyōŋ baa Itieŋo ciŋga-i aa miel nyōŋ baa jīna ba kaŋga-i. Na siε gbāa wuo Itieŋo niiwuoni-i aa tiraa miel wuo jīna ba niini-i. <sup>22</sup> Die vaaya kufaŋgu-i, Itieŋo huōŋga ka du baa-ye; a ne da i siε gbāa fi baa-yo.

### *Yaŋ i tie kāyā i-naa Diilonġ-hūmelle-na*

<sup>23</sup> Na ciεra biŋkūŋgu saa nyaa-ye. Ninsoŋo, biŋkūŋgu saa nyaa-ye, ŋga bīm̄bīnni hieroŋo saa fa baa-ye. Biŋkūŋgu saa nyaa-ye, ŋga bīm̄bīnni hieroŋo sa ce i naŋ kaasīnni Diilonġ-hūmelle-na. <sup>24</sup> Neliεŋo neliεŋo, u saaya u tuō taara banamba fafaŋgu, u baa tuō ne fuō kūŋgu-i.

25-26 Ma nyegãaŋ Diilon- nelma-na wuo: «*Miwaano-i baa u huɔya-niini-i hiere Itie fuɔ niini-i*»\*, a ce du- maano-na, da na da kũma maŋ saŋga-na, na baa cira na yuu ma sɪnni-i, na sãa na wuo; na baa jaana na hɔmmu-i.

27 Molon duɔ bi-ni wuo ŋ kã na ka wuo niiwuoni, da kuɔ kutienjo saa hũu Yesu maama-i, da ŋ kã, da ba hã-ni kumaŋ, ŋ baa jaana ŋ huɔŋga-i, ŋ hũu ŋ wuo fiɛya aa ŋ baa yuu molono baa wɛima. 28 Nga molon duɔ da tũnu-niɛ wuo kũŋ daama-i cufɛllun- kũma, ne kutienjo-i aa ŋ yaŋ; baa wuo. Da ŋ wuo, ŋ ka hã kutienjo-i aŋjɔgɔbabalamma. 29 Mi saa ne namaa aŋjɔguɔma aa piiye, mi niɛ umaŋ gbuɔya- nei fuɔ maama'i aa piiye.

Unaa gbãa cira: «Da kuɔ biŋkũŋgu saa nyaa-mi, ma da niɛ na'a mi saa saaya mi wuo daaku-i, wuo da mi wuo-ku mi ka hã unano aŋjɔgɔbabalamma? 30 Da mi da kuuwuongu-i aa jaal Diilonjo-i aa suɔ da mi wuo-ku, ma ce niɛ unaa jo ji tuɔ gãŋ baa-mi wuo mi ciɛ niɛ wuo-ku?» 31 Mi gbãa waŋ mamaŋ, ma yaa daama: Na wuo wa! Na nyɔŋ wa! Sisɔ da na ta na ce biŋkũŋgu biŋkũŋgu, na saaya na ta na ce- ku Diilon-yerre fafaaŋ-nu. 32 Baa na yaŋ na ciluɔ tuɔ guɔl banamba gbeini-i; u baa guɔl \*Yuifu ba niini-i, u baa guɔl \*niɛraamba niini-i, u baa bi guɔl Diilon-dũŋ-baamba niini-i. 33 Taa na ce mɛi temma: Muɔmi vaa mi fɛɛ wɛima-na hiere ta mi ce kumaŋ kãayãŋ nuɔmba-i. Mi sa taara mɛi fafaaŋgu, mi taara nuɔmba-i hiere ba fafaaŋgu Diilonjo duɔ kor- ba.

---

\* 10:25-26 Gbɛliɛmaŋ-nalãaŋgu (Psaume) 24.1

## 11

1 Muōmiŋ biyaa \*Kirsa maama-i dumaa, na-maanŋo-i biyaanŋ meī bi maama-i dumēi.

### *Cieŋo saaya u suuye u yunŋu-i Diilocārālle-na*

2 Kasi saa da-na: Miŋ waanŋ nelma maŋ baa-na, na wuō ma hūmelle-i. Weima-na hiere mi nelma sa karaanu-nei. 3 Nga mi taara na suō wuō \*Kirsa yaa nuōmba-i hiere ba yunŋu-i. Bibieŋo yaa cieŋo yunŋu-i aa Diilonŋo yaa Kirsa yunŋu-i. 4 Bibieŋ nuō da ŋ yanŋ ŋ cucūŋgu-i ŋ yunŋu-na aa ta ŋ cārā Diilonŋo-i, sisō ta ŋ wanŋ Diilopōpuōrunŋu-i, kuu dii ŋaa ŋ saa kāŋ Kirsa yaa-i. 5 Aa cieŋ duō yanŋ u yunŋu-i gbāŋgbāŋ aa tuō cārā Diilonŋo-i sisō duō yanŋ-ku aa tuō wanŋ Diilopōpuōrunŋu-i, kuu dii ŋaa u saa kāŋ u bōlō yaa-i, a ne da u yaa u yunŋu-i. Cieŋo faŋo temma dii ŋaa cieŋo maŋ cirii u yunŋu-i. 6 Cieŋo maŋ duō u sa taara u vaa biŋkūŋgu u yunŋu-na, u sa hāyā-kuō bōlbōl wei? Nga i suyaa wuō cieŋ duō cir u yunŋu-i, sisō duō hāyā-kuō, ku da-yo senserre, terienŋu faŋgu-na bōlbōl u tuō suuye-kuō. 7 Bibieŋo yaa Diilonŋo nabieraŋo-i, u yaa pigāanŋ Diilonŋo fafaanŋu-i, a ce dumaanŋo-na, duō tuō cārā Diilonŋo-i, u saa saaya u suuye u yunŋu-i. Aa cieŋo pigāanŋ bibieŋo fafaanŋu. 8 Na saa da, Diilonŋo saa hiel bibieŋo-i cieŋ-na, u hielaa cieŋo yaa bibieŋo-na. 9 Aa ku saa ce ŋaa ba maa bibieŋo yaa a hā cieŋo-i de! Ba maa cieŋo yaa a hā bibieŋo-i. 10 Terienŋu faŋgu-na, cieŋo saaya u ne \*dōrpōpuōrbiemba-i aa tuō suuye u yunŋu-i a pigāanŋ u munyierammu-i. 11 Nga na saaya na suō wuō Itienŋo wulaa, bibieŋo siē gbāa muo sāntorma baa cieŋo-i, aa cieŋo siē bi gbāa muo sāntorma baa bibieŋo-i. 12 Mi taara mi

cira, ciɛŋo hilaa bibiɛŋ-na aa bibiɛŋo hel ciɛŋ-na, aa ba hɛi-i-na hiere ba hilaa Diilonɔ-na.

<sup>13</sup> Namaa fɛɛ-i niɛŋ-kun na ne! Ciɛŋ duɔ yan u yungu-i u saa suuye-kuɔ aa tuɔ cārã Diilonɔ-i, ku biyaa wei? <sup>14</sup> Ma sɪ na daa bibiɛŋo yukuɔsɪŋ da ni tu cor ku ta ku da-yo senserre kɛ? <sup>15</sup> A ne da ku'i saaya caamba-i. Diilonɔ hãa bafamba-i yukuɔsɪnni-i ni da ni ta ni suuye ba yunni-i. <sup>16</sup> Umanɔ duɔ u dii nuharungu nel daama-na, kutionɔ saaya u suɔ wuɔ Diilonɔ-dũŋ-baamba-i terni-na hiere a naara miɛ fɛɛ-i i ce-ma dumɛi.

*Itienɔ niiwuoni maama-i*

<sup>17</sup> Minɔ ka dii mi nunɔ-i mamanɔ nuɔ-i fiɛfiɛ-i-na, mi siɛ gbɛliɛŋ-na. Na tigiima sa kãyã-nɛi Diilonɔ-hũmelle-na, ma guɔla-nɛi. <sup>18</sup> Mi nuɔ ba'a da na tigiinɔ na-naa, banamba bɔ ba den, aa mi suyaa miɛ ma gbãa ce. <sup>19</sup> Mi suyaa miɛ na saaya na bɔrɔ ku yaa bamanɔ nyaarãa Diilonɔ-na ba ka suɔ. <sup>20</sup> Da na jãnu na-naa da na wuo Itienɔ niiwuoni-i, na sa wuo-ni ninɔ saaya ni wuo dumaa. <sup>21</sup> Niiwuonɔ da ni hi wuoma, na kã ka biɛ na juurumbaa. A ce dumaanɔ-na, bananɔ da ba ce ba tɛ baa nyulmu-i aa banamba wuo ye aa nyonɔ ye ta ba ce konhiliingu. <sup>22</sup> Da na da na sa taara na cal baa molonɔ, bige-i ciɛ na sa wuo dii na cɪnninɔ aa ta na jo? Sisɔ na taara na biɛna Diilonɔ-dũŋ-baamba yerre yaa wei? Bige-i ciɛ na ta na ture sũntaamba yammu-i? Na'a mi wanɔ wuɔ niɛ baa-na? Na taara mi gbɛliɛŋ-na wei? Mi siɛ siɛ aa gbɛliɛŋ-na.

<sup>23</sup> Minɔ daa mamanɔ Itienɔ wulaa aa wanɔ-ma baa-na ma yaa daama: Banɔ ŋa naa saaya ba bel Itienɔ-i Yesu-i isuonɔgu manɔ nuɔ-i, wuɔ biɛ \*buruo <sup>24</sup> aa jaal

Diilonjo-i, aa bũnu-yuɔ aa cira: «Mi kũɔma yaa daama-i miŋ hãŋ-naŋ baa-ma, taa na ce miŋ ciɛ kumaŋ daaku-i mi maama ta ma tɛnu-nɛi.» <sup>25</sup> Baŋ juɔ wuo niiwuoni-i tɛ, wuɔ biɛ duvɛŋjo ciŋ-na hã-ba aa cira: «Ba ka bel-mi ko-mi. Mi tãmma maŋ ka kũnna, kuu dii ŋaa ma yaa daama-i ciŋga-na. Diilonjo ka bel u \*tobisifɛlɛnni-i baa ma yaa-i. Da na ta na nyɔŋ-yo huɔŋgu huɔŋgu, na ce miŋ ciɛ kumaŋ daaku-i mi maama tɛnu-nɛi.» <sup>26</sup> Na saa da, aa Itienjo suɔ duɔ bir jo, huɔŋgu huɔŋgu, da na wuo buruo-i wuonjo daama temma-i aa nyɔŋ duvɛŋjo-i, na waŋ u kuliŋgu maama yaa dumaanjo-na. <sup>27</sup> Ku'i ciɛ na da umaŋ duɔ waa waama namma aa wuo Itienjo buruo-i, sisɔ aa nyɔŋ Itienjo duvɛŋjo-i, kutienjo saa kãŋ Itienjo kũɔma-i baa u tãmma-i hiere; a ce dumaanjo-na, Diilonjo ka yuu-yo. <sup>28</sup> Terienjo fanjo-na, nɛlienjo nɛlienjo, u saaya u ne u fɛɛ igɛna aa suɔ duɔ wuo buruo daayo-i aa nyɔŋ duvɛŋ daayo-i. <sup>29</sup> Umaŋ duɔ saa kãŋ buruo daayo-i baa duvɛŋ daayo-i wuɔ Itienjo kũɔma\*, aa suuye u yufienja-i a wuo-ni, Diilonjo ka gãŋ baa-yo. <sup>30</sup> Ku'i ciɛ na da jaamba-i baa jɛliemba maaraaya na hɔlma-na baa kuliŋgu-i hiere. <sup>31</sup> Kuɔ i taa i ne i fɛɛ igɛna aa suɔ tiɛ wuɔ, Diilonjo naa waa hie tuɔ gãŋ baa-ye? <sup>32</sup> Nga Diilonjo sa taara i ka caa baa banamba-i ku'i ciɛ u tuɔ gãŋ baa-ye u dii-ye hũmelle-na.

<sup>33</sup> Tobin namaa, terienjo fanjo-na, da na jãnu na-naa da na wuo Itienjo niiwuoni-i, ciyaan na-naa. <sup>34</sup> Nyul da mu waa umaŋ nuɔ-i, u wuo dii u

---

\* **11:29** VERSE daayo gbãa bi nu nuŋ daama-i: «Umaŋ duɔ saa kãŋ Itienjo horre-i aa suuye u yufienja-i wuo buruo daayo-i aa nyɔŋ duvɛŋ daayo-i, Diilonjo ka gãŋ baa-yo.»

čīņ-nu aa u tuō jo, ku yaa da na ji jānu na-naa u siē cāl Diilonjo ji tuō gāņ baa-yo.

Nelma maņ tīyāa, da mi kā mi ka fiēnu-mēi.

## 12

### *Diilonj-Yalleņ hāņ nuōmba-i fōņgōbaa-ba maņ*

<sup>1</sup> Tobīņ namaa, mi nuņgu ka hi \*Diilonj-Yalle maacemma yaa fiēfiē-i-na; mi taara ma kaala na wulaa. <sup>2</sup> Na suyaa wuō naņ ņa na'a na saa hi hūu Itieņo maama-i na taa na gbar na nyaanu tīnni, a ne da nunni sī baa-ni ni ta ni piye. <sup>3</sup> Ku'i ciē mi ta mi taara mi waņ-ma baa-na miē Diilonj-Yalle siē gbāa waa moloņ-na aa kutieņo wuō Yesu dāņgāaņ! Ma siē gbāa ce. Aa molo siē bi gbāa cira Yesu yaa Itieņo-i, da Diilonj-Yalle saa dii-ma u nuņ-nu.

<sup>4</sup> Diilonj-Yalleņ hāņ nuōmba-i fōņgōbaa-ba maņ ba ta ba ce Diilonj-maacemma-i baa dii sinni bōi, ņga Diilonj-Yalduōl daade yaa hāaņ-baņ baa-ba. <sup>5</sup> Maacemma sinni dii bōi, ņga ma ce hā Yunt-eduōņo yaa-i. <sup>6</sup> Ancemma dii bōi, ņga Diiloduōņo faņo yaa hāaņ i hieroņo-i ku fōņgūō-i i tiē ce-ma. <sup>7</sup> Diilonjo hāa-ye fōņgōbaa i yuņ-niņ i tiē fa i-naa maama. Fōņgōbaa-ba famba yaa pigāaņ Diilonj-Yalle maacemma-i. <sup>8</sup> Diilonj-Yalle ce unāņo nel-nurāņo, aa ce unāņo ānsuōmantieņo. <sup>9</sup> Diilonj-Yalduōl daade hā unāņo fōņgūō-i u haa u naņga-i Diilonjo-na ninsoņ-haama, aa hā unāņo fōņgūō-i u tuō sire jaamba. <sup>10</sup> Di hā unāņo fōņgūō-i u tuō gbā u ce himma, aa hā unāņo u tuō ce Diilopōpuōrni, aa hā unāņo u tuō suō Diilonj-maacemma-i u bōrō-mēi baa \*jīna ba maama-i. Di hā unāņo fōņgūō-i u tuō gbā u piye nelfelemma, aa hā unāņo u tuō



gbā u hielnu-mei. <sup>11</sup> Diilon-Ƴal daade yaa ciɛŋ mafamma-i di diei yon. Fōŋgũɔ maŋ duɔ dɔlnu-die di hā-ni baa u yaa-i.

*Diilon-dūŋ-baamba dii ŋaa nelfifiŋo*

<sup>12</sup> Terni bɔi dii neliɛŋ nuɔ ŋ kũɔma-na. Nga ni gbuɔnu hiere ce kũɔduɔma. Ternɛ daani-i baa ni ciinumma-i ni gbuɔnu ce nelduɔŋo. Bamaŋ hūyāa \*Kirsmaama-i baa dii dumei. <sup>13</sup> I hieroŋo-i hiere i daa batemu-i Diilon-Ƴalduɔl daade'i nuɔ-i a gbonu ce ŋaa nelduɔŋo; \*Yuifubaa o, \*niɛraamba o, kɔraamba o, nebimba o, Diilon-Ƴalduɔl daade yaa dii i hɔmmu-na. <sup>14</sup> Nelbilon kũɔma-i terienɛgu diei sɪ, terni bɔi gbuɔnu ce-ma. <sup>15</sup> Gboluon da ku cira: «Muɔ sɪ naŋga-i, mi nuŋgu si dii kũɔma-na», gbāŋgbāŋ sɪ wei? Kufanɛgu gbāa bɔ ku den wei? <sup>16</sup> Tūŋ da ku cira: «Muɔ sɪ yufelle-i, mi nuŋgu si dii kũɔma-na», ku saa kar coima wei? <sup>17</sup> Kuɔ nelbilon kũɔma-i hiere maa naa waa yufelle yon, ii naa tiɛ nu niɛ? Aa kuɔ maa naa waa hiere tūŋgu, ii naa tiɛ nu hūlāŋgu-i niɛ? <sup>18</sup> Na saa da, Diilonɔ saa ma-ye u yuŋ-nu. U maa-ye kuŋ dɔlaanu-yuɔ dumaa; a sɔgɔlnu i terni-i uŋ taaraŋ ni waa kusuɔŋ-nu. <sup>19</sup> Kuɔ terienɛgu diei waa nelbilonɔ-na, baa naa saa ta ba bɪ u kũɔma-i wuɔ kũɔma. <sup>20</sup> Terni bɔi dii nelbilonɔ kũɔma-na, ŋga ni gbuɔnu ce kũɔma diei.

<sup>21</sup> Yufelle siɛ gbāa gbɛ naŋga-i wuɔ: «Mi sa taara-niɛ.» Yuŋgu siɛ bi gbāa gbɛ gboluonɛgu-i wuɔ: «Mi sa taara-niɛ.» <sup>22</sup> Inɛ neŋ terni maŋ i kũɔma-na wuɔ yuŋgu si dii-niɛ, ni yaa faaŋ i maama-i ni yaŋ. <sup>23</sup> Inɛ'a i sa kāŋ terni maŋ, i bel ni yaa-i fafamma. Inɛ fuo nimaŋ aa i sa siɛ waŋ ni maama, i ne ni yaa-i fafamma <sup>24</sup> a ne da terni maŋ niifuoni sɪ i

sa ne-ni dumaŋo-na. In'a i sa kãŋ terni maŋ i kũoma-na, Diilonŋo maa-ye aa ce terni fanni waa baa yuŋgu. <sup>25</sup> U saa tuo taara i kũoma terni muo sãntorma baa ni-naa; u taa u taara ni ta ni joguŋ ni-naa maama aa ta ni fa ni-naa maama. <sup>26</sup> Terieŋgu diei da ku ta ku jaŋ, terni nanni ce kuuduŋgu baa-ku hiere. Da ba ce terieŋgu diei bɔi, ninanni hɔmmu bi fẽ hiere. <sup>27</sup> A ne da namei Kirsa kũoma-i. Na hieroŋo-i hiere naa dii baa na terni u kũoma-na. <sup>28</sup> Ku'i ciε na da Diilonŋo hãa nuamba-i ba da-ba-deŋ maacemma u dũŋgu-na. U duŋ ce banamba Yesu \*pɔpuɔrbiemba igẽna, aa ce banamba ta ba ce u pɔpuɔruŋgu, aa ce banamba Diilonelpigãataamba, banamba ta ba ce gbere-weima, banamba ta ba sire jaamba, banamba ta ba kãyã nuamba, banamba yaataamba, banamba bi ta ba piiye nelfemma. <sup>29</sup> Ba hieroŋo-i Yesu pɔpuɔrbiemba wei? \*Diilopɔpuɔrbiemba wei? Ba hieroŋo-i nelpigãataamba wei? Ba ce gbere-weima wei? <sup>30</sup> Ba hieroŋo-i ba sire jaamba wei? Ba gbã ba piiye nelfemma-i wei? Ba gbã ba hielnu-mei wei? <sup>31</sup> \*Diilonŋ-Yallen hãŋ nuamba-i fõŋgõbaa-ba maŋ, gbãaŋ na da bamaŋ faa yaŋ bei. Gbãaŋ na da bamaŋ kãayãŋ nuamba-i ba yaŋ. Mi ka pigãaŋ-na kumaŋ yuŋgu yaŋ hiere; ku yaa ŋaa nelnyulmu-i.

## 13

### *Nelnyulmu*

<sup>1</sup> Halle da ŋ fiε ta ŋ nu nelma-i hiere hiema-na ka cor baa \*dɔrpɔpuɔrbiemba maama-i, da kuo nelnyulmu si dii-niε, ŋ ce gbãŋgbãŋ. Dumaŋo-na nii dii ŋaa joloŋo maŋ baŋ mar-oŋ ba yuŋ-nu,

sisə kpono maṅ baṅ mar-oṅ ba yuṅ-nu; u tuo du u ce ijieni nuamba tūnni-na yoṅ. <sup>2</sup> Da ḡ fiε ta ḡ gbāṅ ḡ ce Diilopəpuərni-i; aa ta ḡ suə wεima-i hiere, aa bi ta ḡ suə Diilonṅo kusūṅgu-i, da ḡ fiε haa ḡ naṅga-i Yesu-i-na fuə a gbāa ta ḡ ce tānni ta ni forra, nelnyul da muə muu si dii-niε, ḡ ce gbāṅgbāṅ. <sup>3</sup> Da ḡ fiε cal ḡ nagāṅ-niini-i hiere hā sūntaamba, da ḡ fiε siε ba dii-ni dāamu-na Diilonḡhūmelle maama-na, nelnyul da muə muu si dii-niε, ḡ ce gbāṅgbāṅ.

<sup>4</sup> Nelnyulmuṅ yeṅ umaṅ nuə-i, u huəṅga sa huol, u faa, u sa nenu, u sa tetεṅ u fεrε, bombolma sa dəlnu-yuə. <sup>5</sup> Nelnyulmuṅ yeṅ umaṅ nuə-i, u sa ce senda-wεima, u sa taara u fεrεṅ fafaanṅgu, u huəṅga sa guəla, u sa tiera nelma u huəṅ-na. <sup>6</sup> Nelnyulmuṅ yeṅ umaṅ nuə-i, āmbabalma sa dəlnu-yuə, ninsonṅo yaa dəlaanṅ-yuə. <sup>7</sup> Nelnyulmuṅ yeṅ umaṅ nuə-i, u tiil wεima-i hiere nammaṅ temma, u hūu wεima-i hiere, u haa u naṅga-i Diilonṅo-na wεima-na hiere aa tiraa tuə hīrā u kūəma-i.

<sup>8</sup> Nelnyulmu sa ji tī dede, ḡga yiṅgu dii baa yiṅgu Diilopəpuərṅgu cemma ka bāl, nelfεlemma wamma ka bāl, mεl suə yiεṅgu, ku siε ji waa. <sup>9</sup> Na saa da, miε səsuumṅgu saa hi ku fuṅgu-i aa iṅ ceṅ Diilopəpuərṅgu maṅ, i siε gbāa ce-ku hi ku fuṅgu-i. <sup>10</sup> ḡga Diilonḡ duə ji hā-ye kumaṅ hii ku fuṅgu-i, kumaṅ saa hi ku fuṅgu-i ku ka gbuo.

<sup>11</sup> Na saa da, iṅ ḡa naa waa bisālḡ miεṅo-i, i taa i piiye bisānsīnni aa tiε jəguəṅ bisānsīnni aa bi tiε ce bisānsīnni. I yammṅ juə cε huəṅgu-na, i saa nanna bisānsīnni-i wεi? <sup>12</sup> Kuuduəṅgu yaa baa daaku-i; iṅ daṅ mamaṅ nyuṅgo-i-na ma saa kaala

i wulaa, ņga yīiņgu dii baa yīiņgu, ma ka kaala i wulaa hiere da gbaa! I sa suō Diilonjo-i fafamma fiēfiē-i-na, ņga yīiņgu dii baa yīiņgu i ka suō-yo ņaa fuō fēre uņ suō-yen duma.

<sup>13</sup> In yen terienģu maņ nuō-i nyunģo-i-na, bimbinni siēi dii: āņhūuma, baa nahaale, baa nelnyulmu. ņga ni siēi-i-na, nelnyulmu yaa yunģu.

## 14

### *Nelfelemma kūņģu-i baa Diilopōpuōrni kūņģu-i*

<sup>1</sup> Gbāaņ kpelle nelnyulmu waa-ņei. \*Diilon- Yallen hāņ nuōmba-i fōņģōbaa-ba maņ, taa na kuye ba maama. Ku huraa baņ ceņ Diilopōpuōrni-i baa umaņ. <sup>2</sup> Umaņ duō tuō piiye nelfelemma-na, molo sa nu u nelma-i, u sa piiye baa nelbiliemba, u piiye baa Diilonjo. Nelma maņ fuyaa nelbiliemba-na, Diilon-Yalle diyaa ma yaa kutienjo nunģu-na u tuō waņ-ma. <sup>3</sup> ņga umaņ ciēņ Diilopōpuōruņģu-i, u kāyā banamba-i ba ta ba naņ kaasinni Diilon-hūmelle-na, u dii sireiņa bēi, aa bi dii holle bēi. <sup>4</sup> Umaņ piiyen nelfelemma-na, ku kāyā fuō da-u-diei yon. A ne da umaņ ciēņ Diilopōpuōrni-i, ku kāyā Diilon-dūņ-baamba-i hiere ba kūņģu-na.

<sup>5</sup> Mi taara na hieroņo-i na ta na piiye nelfelemma-na, ņga mamaņ yuu mi huōņģa-i yaņ, ma yaa ņaa na ta na gbā na ce Diilopōpuōrni-i. Umaņ ciēņ Diilopōpuōrni-i u fa wēima u yaņ umaņ piiyen nelfelemma-na. Mi saa yagar-ma duō tuō piiye aa tuō hielnu-mēi u hā Diilon-dūņ-baamba-i.

<sup>6</sup> Tobin namaa, ņaa muō da mi gbuu kā na terienģu-na hāa, aa Diilo saa carra-miē baa nelma mi da mi ka piiye tūnu-ņei, mi saa kā baa

sosuwufelēṅu da mi ka pigāaṅ-na, mi saa kā baa Diilopopuorunḡu da mi ka waṅ baa-na, mi saa bi kā da mi ka hāalā-nei biṅkūṅu, aa kā ka ta mi piye nelfelemma-na, ku gbāa kāyā-nei bige-i nuṵ-i? <sup>7</sup> Kuuduṅgu yaa baa niimarni-i, da ba ta ba mar-ni ba yuṅ-nu, naṅ gbāa ce niē suṵ baṅ mar nalāaṅgu maṅ? <sup>8</sup> Aa umaṅ buṅ yerre-i, duṵ saa bu-de fafamma, hai ka suṵ wuṵ ku duu aa hel kā berru-na? <sup>9</sup> Kuuduṅgu yaa baa namaaṅo-i; da na ta na piye nelma maṅ nuṵmba sa nu-ma, ba ka ce niē suṵ naṅ waṅ mamaṅ? Kuu dii ṅaa na hiel na nuṅ-fafalmu yon. <sup>10</sup> Nelma bōi dii hīema-na, aa yuṅgu dii ma hieroṅo-na hierē. <sup>11</sup> Ṅga moloṅ duṵ tuṵ piye baa-mi aa uṅ piyen baa-mi nelma maṅ nuṵ-i mi sa nu-ma, kutieṅo waa nerieṅo muṵmi wulaa aa mei ferē-i mi bi waa nerieṅ muṵ fuṵ u wulaa. <sup>12</sup> Terieṅgu faṅgu-na, Diilonḡ-Yallen hāṅ nuṵmba-i fōṅgōbaa-ba maṅ, naṅ kuṅ ba huṅ-nu, gbāaṅ na da bamaṅ kāayāṅ Diilonḡ-dūṅ-baamba kā yaaṅ-na.

<sup>13</sup> A ce dumaṅo-na, umaṅ piyen nelfelemma-na, u saaya u cārā Diilonḡ hā-yo ku fōṅgūṵ-i u tuṵ hielnu uṅ waṅ mamaṅ. <sup>14</sup> Da mi ta mi cārā Diilonḡ-i nelfelemma-na, mi huṅga cārā ninsoṅo, ṅga mi sa suṵ miṅ waṅ mamaṅ. <sup>15</sup> Terieṅgu faṅgu-na, mi ka ce bige-i? Mi ka cārā Diilonḡ-i nelfelemma-na, mi ka bi cārā-yuṵ mi nelma-na. Mi ka hāl neini-i a tuṵnu Diilonḡ-i nelfelemma-na, mi ka bi hāl-ni tuṵnu-yuṵ mi nelma-na. <sup>16</sup> Ni ma'i sī, da ṅ jaal Diilonḡ-i nelfelemma-na yon, niṅ yeṅ baa bamaṅ ba ka ce niē suṵ wuṵ ṅ pāa Diilonḡ-i jaaluṅgu aa da ba siē wuṵ: «Ma ciē»? <sup>17</sup> Ṅ jaaluṅ da ku fiē fā niē niē, ku siē gbāa kāyā moloṅo Diilonḡ-

hūmelle-na.

<sup>18</sup> Muo miņ yar-naņ hiere nelfelemma wamma-na, mi jaal Diilonḡo-i mafamma-na. <sup>19</sup> Nga Diilonḡ-dūņ-baaņ miε diε tigiin, mei sa piie nelfelemma-na agaga aa nuamba siε da manamma kūņ. Mei taara mi piie da ku fiε waa nelma hāi yon, ma suur nuamba tūnni-na ba sire baa-ma.

<sup>20</sup> Tobin namaa, baa na ta na jḡguoņ ḡaa bisālņ namaa, taa na ce bincomma. Nga da kuo kuubabalaan cemma-i, ciεņ na fεre bisāmbien namaa. Bafamba sa suo kuubabalaangu cemma-i. <sup>21</sup> Ma nyεgāaņ \*ānjinaamma-na wuo: Itieņo ciεra:

*«Miņ taaraņ mi waņ mamaņ baa \*Isirahel-baamba-i, mi ka ce niεraamba yaa waņ-ma baa-ba.*

*Mi ka piie niertimma baa-ba.*

*Mafaņ da ma fiε ce, ba siε nu mi nuņgu-i.»\**

<sup>22</sup> Terieņgu fanḡu-na, ku pigāaņ wuo nelfelemma saa ce Diilonḡ-dūņ-baaņ maa-na, ma ciε bamaņ saa hūu Yesu maama-i ba maa-na; aa Diilopḡpuoḡrunḡu saa ce bamaņ saa hūu Yesu maama-i ba maa-na, ḡga ku ciε Diilonḡ-dūņ-baaņ maa-na.

<sup>23</sup> Naa Diilonḡ-dūņ-baaņ da ba tigiin hiere aa don ta ba piie nelfelemma-na ba hieroņo-na hiere, nelgbāngbālāņ duo jo ji suur na hōlma-na, sisō umaņ saa hi hūu Itieņo maama-i, a da na ce dumaano-na, u siε cira na pielaa wei? <sup>24</sup> Nga da na waa hiere ta na ce Diilopḡpuoḡrni, aa umaņ saa hi hūu Itieņo maama-i u jo ji suur nu na piie, u ka suo terieņgu-na wuo u maacemma saa fa. Naņ waņ mamaņ hiere u kūņgu-na u siε gbāa ju-ma. <sup>25</sup> Kufaņgu huoņgu-na, u maama maņ naa fuo, ma ka hel

---

\* **14:21** Isayi (Ésaie) 28.11-12

bomborma-na hiere. Mafaņ da ma ce, u ka dūuna jaal Diilonjo-i aa cira: «Coima saa fa, Diilonjo dii baa-na kelkel!»

### *Diilojaalen saaya di ce dumaa*

<sup>26</sup> Tobin namaa, naņ saaya na ta na ce dumaa ku yaa daaku: Da na tigiin na-naa, umaņ duo da nalāaņgu, u hāl. Umaņ duo da nelma duo piiye pigāaņ banamba-i, u gbāa piiye-mei. Diilonj duo carra umaņ baa nelma, u gbāa waņ-ma. Umaņ duo waa duo piiye nelfelemma-na, u piiye. Umaņ duo waa duo hielnu nelfeļeņ daama-i ba nelma-na, u hielnu-mei. Mamaņ daama-i hiere ma saaya ma ta ma kāyā Diilonj-dūņ-baamba-i Diilonj-hūmelle wuosaaņgu-na. <sup>27</sup> Bamaņ piiyeņ nelfelemma-na, ba saa saaya ba cor nuamba hāi siso ba siei. Aa da ba'a ba piiye, ba ta ba piiye ba hā ba-naa; aa molo saaya u waa tuo hielnu-mei. <sup>28</sup> Da kuo molo saa da duo hielnu-mei, ba yaņ aa ba ta ba piiye ba huoņ-na baa Diilonjo. <sup>29</sup> Diilonj uņ puor bamaņ baa u nelma-i, ba hāi siso ba siei da ba piiye, banamba ne da kuo baņ waaņ mamaņ ninsoņo. <sup>30</sup> Ņga Diilonj duo carra moloņo na hōlma-na baa nelma, umaņ duoņ tuo piiye, u saaya u budii aa Diilonj uņ caraaya umaņ, u piiye u maama-i. <sup>31</sup> Diilonj duo puor-na hiere baa nelma, na gbāa waņ-ma, Ņga na saaya na ta na piiye na da-na-diei, ku yaa ma ka suur nuamba tūnni-na aa sireiņa ka da-ba. <sup>32-33</sup> Diilonjo sa taara nuamba ta ba ce weima-i ba yuņ-nu, u taara ma ta ma ce maņ saaya ma ce dumaa. A ce dumaaņo-na, bamaņ cieņ u pōpuorni-i, ku fōņgūo dii-bei ba ta ba gbā ba bel ba fere.

Ņaa maņ ceņ dumaa Diilon-dūnni-na hiere, <sup>34</sup> Diilon-dūn-baan da ba tigiin ba-naa, caamba saaya ba suuye ba nunni-i; ba saa saaya ba ta ba piie. Ņaa maņ bi nyegāaņ dumaa \*ānjīnamma-na wuō ba saaya ba ta ba hiire ba fere. <sup>35</sup> Cieņo maņ duō tuō taara u yuu nelma namma suō, u cie da ba kūņ ciņgu-na u ka yuu u bōlō-i. Cieņo saa saaya u piie Diilon-dūn-baamba hōlma-na, ku saa fa.

<sup>36</sup> Na daa nie sī Diilon-nelma hilaa namaa terieņ-nu'i wei? Sisō na daa nie sī namei nuō-ma na da-na-diei yon wei? <sup>37</sup> Umaņ duō cira fuō ce Diilopōpuōrunģu, sisō \*Diilon-Yalle hāa fuō fōņģūō, kutieņo saaya u suō wuō miņ nyegāaņ mamaņ hā-na daama-i ma hilaa Itieņo nuņ-nu. <sup>38</sup> Umaņ duō ciina nel daama-i, Diilono ka bi ciina kutieņo-i.

<sup>39</sup> Tobin namaa, terieņgu faņģu-na, taa na taara Diilopōpuōrni cemmaņ-fōņģūō yaa-i, ņga baa na cie moloņo wuō u baa piie nelfelemma-na. <sup>40</sup> Kumaņ gbāaņ, da na'a na ce mamaņ, ma saaya ma ce fafamma, ijieni saa saaya ni waa ma cemma-na.

## 15

### *Kirsa siremmaņ-kūņģu-i*

<sup>1</sup> Tobin namaa, miņ waaņ \*Neldōdōlma maņ baa-na na hūu-ma aa bel-ma nammu hāi, mi taara mi tir ma yaa baa-na fiefie-i-na. <sup>2</sup> Miņ waaņ-ma baa-na dumaa, da na saa bibirre-mei, aa gbāa bel-ma nammu hāi, ma ka kor-na, da ma'i sī na ce gbāņģbāņ. <sup>3</sup> Nelma maņ suurii mei fere-i mi tūnni-na, mi bi diyaa ma yaa-i na tūnni-na. Maa dii baa yuņģu. Ma yaa daama wuō: \*Kirsa kuu i āmbabalma maama-na ņaa maņ waaņ dumaa



Diilonj-nelma-na. <sup>4</sup> Uņ kuu ba fuure-yuō, sieliņ-yiingu-i u sire hel cīncorre-na ņaa Diilonj-nelmaņ waanj-ma dumaa. <sup>5</sup> Uņ hilaa, u caraaya Pier aa sire carra u \*hāalābiemba maņ waa cīncieluo ba hāi baamba-i. <sup>6</sup> Ku huonģu-na, tobimba maņ daa-yo, ba curaa nuōmba nuōsiba hāi komuōņa ndii-i. Ba waa hiere terduōņ-nu aa da-yo. Banamba kuu-bei, ņga ba bōi dii yogo. <sup>7</sup> Kufanģu huonģu-na, u carra Sake-i, aa carra u \*pōpuōrbiemba-i hiere.

<sup>8</sup> Kufanģu huonģu-na fiēfiē-i-na, u suō carra muōņo-i. Mi waa ņaa bilonģo maņ saa vāa aa ba honģ-yo. <sup>9</sup> Na saa da, Yesu pōpuōrbiemba-i hiere ba bōyaa muōmei nuō-i. Mi ciē karaanģu baa Diilonģ-dūņ-baamba-i cor, ba saa naa saaya ba ta ba bī-mi Yesu pōpuōrbilonģ muō. <sup>10</sup> ņga miņ yeņ dumaa nyunģo-i-na, mi saaya mi ta mi jaal Diilonģo yaa-i. Diilonģ uņ ciē baa-mi aa hā-mi fōņģūō maņ, mi saa hūu-yo nanna, mi ciē maacemma-i baa-yo a yaņ Yesu pōpuōrbiemba namba-i hiere. Mi suyaa miē mi saa ce-ma baa mei fēfēņ fōņģūō, mi ciē-ma baa Diilonģ-fōņģūō. <sup>11</sup> Terienģu fanģu-na, bafamba o, muō o, i waņ Neldōdōlduōņ daama yaa-i baa nuōmba-i. Namaa na bi hūyāa ma yaa-i.

### *Kuomba siremanj-kūņgu-i*

<sup>12</sup> Bige-i ciē diē tiē piie ye \*Kirsa siire hel kuomba hōlma-na, banamba ta ba piie na hōlma-na wuō kuomba siē gbāa sire? <sup>13</sup> Da kuō kuomba siē gbāa sire ninsoņo, suō Kirsa saa sire ke!  
<sup>14</sup> Aa da kuō Kirsa saa sire, iņ waņ mamanj nelgbāņgbālāmma, aa na haa na naņga-i yuō gbāņgbāņ. <sup>15</sup> A naara kufanģu-i, miē iņ wuōraņ i waņ mamanj, da kuō kuomba siē gbāa sire, ma sī

kuu dii ņaa i wuōra i kar coima i haa Diilonō-na wuō u siire Kirsa-i hiel-o kuomba hōlma-na. <sup>16</sup> Da kuō kuomba siē gbāa sire, suō Kirsa saa sire. <sup>17</sup> Aa da kuō Kirsa saa sire, na haa na naŅga-i yuō gbāŅgbāŅ aa na āmbabalma dii ma yuŅgu. <sup>18</sup> Dumaanō-na, ku bi pigāaŅ wuō Diilon-đūŅ-baamba maŅ kuu ba siē ka da Diilonō-i. <sup>19</sup> Da kuō iŅ haa i naŅga-i Kirsa-i-na ku kāyā-yiē hīēma-na bande yon, nuōmba-i hiere ba bōyaa miēmēi nuō-i.

<sup>20</sup> Ņga Diilon wuō i waŅ ninsonō-i, Kirsa siire hel kuomba hōlma-na. Diilonō siire u yaa igēna duō pigāaŅ wuō kuomba ka sire fuō temma-i. <sup>21</sup> Na saa da, nelduōŅo diei uŅ diyaa kuliŅgu-i dumaa hīēma-na, nelduōŅo diei ka ce kuomba sire dumēi. <sup>22</sup> Adāma huon-baambaŅ kuŅ hiere dumaa Adāma maama-na, Yesu huon-baamba ka bi sire hiere dumēi Yesu barguō-i-na. <sup>23</sup> BaŅ ka sire cu ba-naa dumaa ku yaa daaku: Kirsa fuō siire tī, u yaa siire đīēlūō. Duō ji jo, bamaŅ cuu u huon-nu, ba ka suō sire. <sup>24</sup> MafaŅ da ma ce, miwaaŅo tīmma yaa hii: Kirsa ka hūu fōŅgūō-i baa yuntesīnni-i a naara himma-i ni taamba wulaa, aa hā i To-i Diilonō-i baa nelle-i. <sup>25</sup> Dumandē-i-na, Kirsa ka tīē yuntesīnni-na, Diilon duō ji mal u bigāarāmba-i huōngu maŅ nuō-i, u suō bir nelle-i hā Diilonō-i. <sup>26</sup> UŅ ka kōsuōŅ u bigāarāŅo maŅ tuogbuole-na u yaa kuliŅgu-i. <sup>27</sup> Ma nyēgāaŅ Diilon-nelma-na wuō: «*Diilonō diyaa wēima-i hiere u naŅ-na.*»\* Ņga da ba cira Diilonō diyaa wēima-i hiere u naŅ-na, ku saa ce ņaa fuō fēre uu dii u naŅ-na de! Ku'i sī. <sup>28</sup> Diilon duō ji dii wēima-i hiere BepolŅo naŅ-na, BepolŅo

\* **15:27** GbeliēmaŅ-nalāaŅgu (Psaume) 8.7

ka bir dii u fεε Diiloņo naņ-na. A ce dumaņo-na, Diiloņo yaa ka waa weima-i hiere ma yuņgu-na.

<sup>29</sup> Kuo bikuomba saa naa waa da ba sire, bamaņ baatisen ba solaņgu-i, baa naa waa hie ta ba batisen? Da kuo kutieno sie sire, η ce ba batisen-ni u maama-na yuņ haku-i nuo-i? <sup>30</sup> Aa mie fεε-i, kuo ba saa naa waa da ba sire, ii naa waa hie tie sāa kuliņgu-i hōnni maņ jon? <sup>31</sup> Coima saa fa, muo baa kuliņgu-i i huul i-naa yinni maņ jon. Ma si na suyaa wuo naņ hūyāa Itieno-i Yesu-Kirsa maama-i mi huoņga fε baa-na ke? Terienģu fanģu-na na saaya na bi suo wuo kuliņģu hūņ ku cu-mi yinni maņ jon. <sup>32</sup> Efesi-i-na bande-i-na, mi bigāarāamba dii mi huoņģu-na ηaa jarbaa. Miņ malāa baa-ba dumaa, da kuo mi malāa baa-ba da mi da biņkūņģu hīema-na bande yon, yuņ haku-i dii-kuo? Da kuo kuomba sa sire, baņ waņ-maņ dumaa: «*Juņ i tie ce i bāaņģu-i, kuliņģu saa maa.*»†

<sup>33</sup> Baa na tāal na-naa: Nelfeifeiņ duo cu nelbalaņ huoņ-nu, ku biēna u fafaanģu-i. <sup>34</sup> Na piera boi, yaaņ aa na bir na jo hūmefafalle-na aa na ne kuubabalaanģu cemma-i aa na yaņ-ku. Mi suyaa mie na hōlma-na banamba saa hi suo Diiloņo-i yogo, ku'i cie mi ta mi waņ-ma senserre da di da-na.

### *Kuombaņ ka sire waa dumaa*

<sup>35</sup> Unaa gbāa tuo jōģuoņ wuo: «Kuomba ka sire nie? Aa da ba sire, ba ka waa nie?» <sup>36</sup> Mimilā, ma si da η duu dīmma-i ma pa aa dībelle hōr ke? <sup>37</sup> Niņ duu kumaņ, dībelle yaa yon fielu si dii. Ku gbāa waa jijabelle, ku gbāa bi waa kuaņģu. <sup>38</sup> Da

† 15:32 Isayi (Ésaie) 22.13

ņ duu-de, Diiloņo ce di sire pa a hiel fielu-i kuņ dōlaanu fuō dumaa. Dīmma dii baa ma fielu ma fielu. <sup>39</sup> Tāmman-ņiini-i hiere nii bi dii dumēi: Nelbilibiamba kūōma dii ma deņ, bīmbaamba maama-i ma deņ, huriimba maama-i ma deņ, titiraamba maama-i ma bi deņ. <sup>40</sup> Bimbīnni bi dii dōrō-i-na baa hīēma-na hiere. Dōr-ņiini dii ni deņ baa hīēman-ņiini-i. <sup>41</sup> Bāaņgu carramma dii ma deņ, ceiņo maama-i ma deņ, mōeņa maama-i ma bi deņ. Halle mōeņa-i a-naa nuō, a sa carra carraduōma.

<sup>42</sup> Kuomba siremman-kūņgu ka waa dumēi. Da ba dii kulono-i hīēma-na u hōr ņaa dībellen hōr dumaa. Duō ji sire, u sa tiraa suō baņ bīņ kuman kuliņgu-i. <sup>43</sup> Uman duō tuō suur hīēma-na, u ko hujarre aa fōņgūō sa waa-yuō. Duō ji sire hel, u maama sa fa baa fafaanģu-i aa fōņgūō tiraa waa-yuō. <sup>44</sup> Da ba ta ba fuure, ba fuure kūōsōsōmma, ņga baman ka sire, ba ka sire baa dōr-kūōma. In yeņ hīēma-na baa kūōma-i dumaa, \*Diilon-Ŷalle ka bi hā-ye kūōfelēmma dumēi dōrō-i-na. <sup>45</sup> Na saa da, Diilon-nelma ciēra wuō: «*Diilon ņ ma nelbilono man dīēlūō-i-na, u diyaa cicēlma-i yuō*»†; ba taa ba bī u yaa Adāma-i. ņga AdāmaŠ man juō jo huonģu-na, u yaa hāaņ nuōmba-i cicēlma-i. <sup>46</sup> Kūōsōsōmma yaa juōņ dīēlūō aa suō hā dōr-maama-i. <sup>47</sup> Ba maa Adāma man dīēlā-wuonģo-i baa hīēma, aa hāalīņ-wuonģo hel dōrō jo. <sup>48</sup> Hīēman-baamba dii ņaa baņ maa uman baa hīēma-i ņ yeņ dumaa, aa dōr-baamba waa ņaa uman hilaa dōrō-i-na jo ņ yeņ dumaa. <sup>49</sup> In yeņ hīēman-wuonģo temma-i dumaa,

† **15:45** Miwaanģo jīnamman-sebe (Genèse) 2.7    § **15:45** Adāma man juō huonģu-na u yaa \*Kirsa-i.

i ka bi waa Dɔrwuonɔ temma dumɛi.

<sup>50</sup> Tobinɔ namaa, minɔ taaranɔ mi wanɔ mamanan baa-na, ma yaa daama: Inɔ yenɔ baa i kũɔma manɔ daama-i, i siɛ gbãa suur \*Diilonɔ-nelle-na baa-ma. I kũɔnɔ daama-i kũɔsɔsɔmma, ma hɔr, i ce niɛ gbãa tiɛ baa-ma aa da cicɛlma manɔ sa tiɛnɔ dede-i?

<sup>51</sup> Mi ka puure Diilonɔ kusũngu-i pigãanɔ Diilonɔ-dũnɔ-baanɔ namaanɔ-i: Na saa da, i siɛ ku hiere nɔga i hieronɔ-i hiere i kũɔma ka bir. <sup>52</sup> Miwaanɔ timmanɔ-yiingu-i, yerre ka bu. Yer da die ji bu, i kũɔma ka pãnɔ bir hɔduonɔgu aa kuomba ka sire baa kũɔfɛlemma a waa gbula ba siɛ gbãa ku. <sup>53</sup> I kũɔnɔ daama-i kuliingu yar-ma, aa ma hɔr, a ce dumaanɔ-na, ma saaya ma bir kuliingu baa ta ku yar-ma, aa ma baa ta ma bi hɔr. <sup>54</sup> Inɔ kunɔ aa tiɛ hɔr, i kũɔnɔ da ma ji bir a ce i sa tiraa i ku aa i sa tiraa i hɔr, mamananɔ nyegãanɔ Diilonɔ-nelma-na, ma'i saa ce mafamma-i wei? Ma nyegãanɔ Diilonɔ-nelma-na wuɔ: «Kuliingu gbaraa fuo, ba yaraa-ku!»\*

<sup>55</sup> *Kuliinɔ nuɔ, nɔ fɔnɔgũɔ curaa hie?*

*Nɔ naana nɔ puɔlunɔgu-i hie?»†*

<sup>56</sup> Kuliingu puɔlunɔgu yaa ãmbabalma-i aa ãmbabalma fɔnɔgũɔ hel \*ãnjɛnamma yaa nuɔ-i.

<sup>57</sup> Nɔga yaanɔ i tiɛ jaal Diilonɔ-i. U yaa cie ku sa yar-e Itienɔ-i Yesu-Kirsa barguɔ-i-na.

<sup>58</sup> Terienɔgu fanɔgu-na, mi jɛnaanɔ namaa, yiɛraayanɔ na donɔ, molo baa ji gbãa halanɔ-na na munyɛrammu-na. Taa na gbu na kã yamma baa Itienɔ maacemma-i. Na saaya na suɔ wuɔ nanɔ ceɔ mulɛma manɔ Itienɔ maacemma-na, na sa ce-ma gbãngbãnɔ.

\* **15:54** Isayi (Ésaïe) 25.8 † **15:55** Ose (Osée) 13.14

## 16

### *Korēntitaamba kakāyāņgu-i*

<sup>1</sup> Kumaņ ņaa gbeinalle kūņgu-i da na kāyā \*Yerusalemu Diilon-dūņ-baamba-i, miņ waan mamaņ baa Galasi Diilon-dūņ-baamba-i, cieņ maaduoma famma yaa-i. <sup>2</sup> Jumaansi jumaansi, neliēņo neliēņo, uņ saanu baa kumaņ, u hiel-ku u tiera-kuo u fereņ nuo u jina. Baa na cira na cie-muo aa suo da na doņ gbeina namma-i. <sup>3</sup> Da mi ji kā, na ka hiel nuomba, mi puor-ba baa naņ daa kumaņ Yerusalemu-i-na, aa nyegēņ sebe haa-kuo ba ka hā-ba. <sup>4</sup> Da kuo mei fere-i mi saaya mi kā, i ka kā hiere.

### *Polņ saaya u cor terni maņ nuo-i*

<sup>5</sup> Mi ka kā Maseduoni aa suo cor kā na wulaa. <sup>6</sup> Da mi kā, mi taara mi da huoņgu celle baa-na, halle mi joguoņ da mi ce waan-huoņgu-i hiere kusuoņ-nu'i, ku yaa da mi ji'a mi cor kā kusuoņ-nu, na ka kāyā-mie mi cor. <sup>7</sup> Mi sa taara mi ka yiera mi gbeiniņ aa cor. Mi taara Diilon duo sie, mi da yinni baa-na celle. <sup>8</sup> Nga mi taara mi ce \*Pāntekoti-i Efesi bande aa suo ta mi kā. <sup>9</sup> Diilonņo tigiņ terfafaanņu hā-mi mi da mi ce mi maacemma-i, ņ sie suo wuo mi bigāarāamba ciinu.

<sup>10</sup> Timote duo kā, na bel-o fafamma u kūoma baa seņ. Fuo baa muoņo-i i ce maacenduoma yaa-i Itieņo suoņgu-na. <sup>11</sup> Molo baa bēņ-yo. Duo ji hi tamma, na kāyā-yuo u jo ji hi-mi baa hofelle. Mi cie-yo bande-i-na baa Diilon-dūņ-baamba-i.

<sup>12</sup> Mi diyaa sireiņa Apolosi-i-na ji gbē; mie u gbonu baa tobimba-i kā na terieņgu-na, u saa hūu-ma duo kā fiēfiē. Duo ji da huoņgu maņ u ka kā.

### *Nelperiema*

<sup>13</sup> Baa na duɔfūŋ, yiɛraayan na donj Diilon-  
hūmelle-na. Baa na yan na kūoma seŋ, vaan na  
fɛɛɛ. <sup>14</sup> Nan ceŋ mamaŋ hiere, ma saaya ma ta ma  
pigāan na nelnyulmu nolaanġu-i.

<sup>15</sup> Ma sɪ na suɔ Sitefanasi-i baa u dumellen-  
baamba-i kɛ? Ma sɪ na suyaa wuɔ Akayi-i-na hi-  
ere ba yaa hūyāa Yesu maama-i igēna, aa ba yaa  
bi vaa ba fɛɛ baa Diilon-maacemma-i Diilon-dūŋ-  
baamba hɔlma-na kɛ? Terienġu fanġu-na, tobiŋ  
namaa, jande, mi cārā-nɛi, <sup>16</sup> taa na nu bafamba  
temma-i ba wulaa baa bamaŋ nyaarāa ta ba ce  
maacemma-i baa-ba.

<sup>17</sup> Sitefanasi-i, baa Fɔrtunatusi-i, a naara  
Akayikusi-i ba jomma dɔlaanu-miɛ cor. Miŋ daa  
bafamba-i, ku ciɛ ŋaa mi daa namei. <sup>18</sup> Baŋ juɔ,  
ba fɛ mi huɔŋga-i ŋaa baŋ bi fɛŋ namaa muumu-i  
dumaa. Bafamba temma-i na gbɛ na ta na gbɛliɛŋ-  
ba, nelfafaamba.

<sup>19</sup> \*Asi Diilon-dūŋ-baamba-i hiere ba jaalaa-na.  
Akilasi-i baa Pirsika-i\* a naara Diilon-dūŋ-baamba  
maŋ tigiin ba terienġu-na, ba pāa-na Itieno horre  
jaalunġu. <sup>20</sup> Diilon-dūŋ-baamba maŋ dii hiere  
bande-i-na, ba jaalaa-na.

Taa na jaal na-naa fafamma ŋaa cɛduɔŋ-bien  
namaa.

<sup>21</sup> Muɔ Pol, mi pāa na jaalunġu; muɔmɛi nyɛgāan  
terien daaku-i baa mi fɛɛɛŋ nanġa.

<sup>22</sup> Umaŋ duɔ cira Itieno maama sa dɔlnu-yuɔ,  
kutieno dāŋgāan! «Maranata!»† — Itie, jo!

\* **16:19** Pirsika yerre nande yaa wuɔ Pirsili. Niɛŋ Pɔpuɔɔ. 18.2.

† **16:22** Maranata: Ku yunġu yaa wuɔ: Itien nuɔ, jo! Niɛŋ Amp.  
22.20.

<sup>23</sup> Itienŋo-i Yesu-i u kāyã-nɛi.

<sup>24</sup> Na maama dɔlnu-miɛ hierɛ Yesu-Kirsa horrena.



**Diilon-nelma Tobisifeleni**  
**New Testament in Cerma (UV:cme:Cerma)**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cerma

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

**Copyright Information**

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

**The New Testament**

in Cerma

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files  
dated 29 Jan 2022  
ff6ceee3-e395-5530-a5c5-85fce8e77c3d